

Univerzita Palackého v Olomouci
Cyrilometodějská teologická fakulta
Katedra křesťanské sociální práce

Prevence závislosti na návykových látkách

Bakalářská práce

Sociální práce

Autor: Adéla Jedličková
Vedoucí práce: Mgr. Hana Štěpánková

Olomouc 2023

Univerzita Palackého v Olomouci
Cyrilometodějská teologická fakulta
Katedra křesťanské sociální práce

Prevence závislosti na návykových látkách

Bakalářská práce

Sociální práce

Autor: Adéla Jedličková

Vedoucí práce: Mgr. Hana Štěpánková

Olomouc 2023

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto práci vypracovala samostatně na základě použitých pramenů a literatury uvedených v bibliografickém seznamu.

V Olomouci 14.4. 2023

Adéla Jedličková

Poděkování

Velice děkuji vedoucí bakalářské práce Mgr. Haně Štěpánkové za cenné rady, názory a čas, který mi věnovala.

Obsah

1 Představení tématu	9
2 Rešerše výzkumů a zdrojů	11
3 Propojení tématu s teoriemi sociální práce + etické hledisko	13
4 Propojení tématu se sociální politikou	17
5 Propojení tématu s metodami a technikami sociální práce	21
6 Legislativní zakotvení dané problematiky, reflexe strategických, koncepčních, metodických a dalších materiálů	25
7 Analýza potřebnosti	29
7.1 Příčiny problému a jeho důsledky/dopady na cílovou skupinu (v obecné rovině) a společnost obecně.....	29
7.2 Příklady řešení dané problematiky (v projektech či činnostech) v ČR nebo v zahraničí	30
7.3 Základní informace o velikosti a případných specifikách cílové skupiny vzhledem k řešenému problému	32
7.4 Popis metod získání předložených dat a vyhodnocení výchozího stavu	32
7.5 Specifikace stakeholderů – subjektů zapojených do problematiky v různých rolích (ostatní subjekty zapojené do projektu mimo cílovou skupinu).....	35
8 Cíl projektu	37
9 Cílové skupiny	39
10 Klíčové aktivity a indikátory	43
11 Průzkum potvrzující potřebnost služby.....	47
12 Management rizik.....	49
13 Výstupy a výsledky projektu.....	51
14 Popis přidané hodnoty projektu	53
15 Harmonogram – Ganttův diagram	55
16 Rozpočet.....	57
17 Logframe projektu.....	59
Závěr	63
Bibliografie	65
Seznam obrázků	69
Seznam tabulek	71
Přílohy.....	73
Anotace	75

1 Představení tématu

Bakalářkou práci píši na téma Prevence závislosti na návykových látkách, neboť se s touto problematikou častokrát setkávám ve svém okolí a zaujala mě natolik, že jsem se rozhodla pokusit se nalézt řešení, které by ji eliminovalo.

Především jsem se svou bakalářskou prací snažila navrhnout projekt pro město Rýmařov, jehož okolí je tím, které zmiňuji. Projektem bude založení služby pro mladistvé ve věku 15-26 let, kteří si procházejí těžkým obdobím závislosti na návykových látkách, způsobující rizikové chování této skupiny (ničení veřejného prostranství – ničení zastávek, vysypávání košů, vyvracení značek; slovní napadení veřejnosti; potyčky), tudíž potřebují zařízení, které jim bude nápomocné, podpoří je, nabídne řešení a pomůže celou situaci řešit a včas podchytit. Zařízení, které jim nabídne místo bezpečí, pochopení, klidu, ale také zábavy, která je vytrhne z každodenního trápení. V Rýmařově doposud neexistuje žádná služba či zařízení, které by situaci podchycovalo, mapovalo a snažilo se být nápomocné. Právě toto je dalším důvodem, proč jsem se rozhodla vytvořit práci na toto téma. V okolí Rýmařova se služby zaměřené na mladistvé nacházejí, nicméně není příliš jednoduché se do jiné obce dostat, protože dopravní spojení bývají často nedobrá a komplikovaná. Myslím, že díky těmto limitům by mohly být cesty pro cílovou skupinu demotivující a přestala by tak své problémy řešit.

Projektem bych ráda vytvořila místo, které nebude pouze místem podpory, pochopení, pomoci či hledání řešení, ale místo, které bude sloužit mladistvým, kteří se zde mohou scházet, vymýšlet aktivity, vzájemně se podporovat a společně růst. Také chci v rámci projektu navázat dlouhodobou a efektivní spoluprací se školami, které neodmyslitelně tvoří součást. Společně s nimi vymyslet efektivní řešení a učinit tak kroky primární prevence. V tomto směru je primární prevence definovaná dle MŠMT (2010) jako výchova k předcházení a minimalizaci rizikových projevů chování, ke zdravému životnímu stylu, k rozvoji pozitivního sociálního chování a rozvoji psychosociálních dovedností a zvládnutí zátěžových situací osobnosti. Primární prevence na školách bude formována v rámci besed pro žáky/studenty, u kterých proběhne snaha eliminovat či potlačit prvotní styk s návykovou látkou a v případě již zkušenějších žáků/studentů s návykovou látkou začít okamžitě jednat. Spolupráce nebude probíhat pouze v díky besedám, ale také díky vzdělávacím seminářům, které budou určeny pro pedagogy (popř. metodiky prevence) a rodiče, které v této oblasti vzdělávají a pomohou najít společná slova se svými dětmi/studenty na toto téma. Díky těmto zkušenostem lépe odhalí problematiku či potenciální vznik u této cílové skupiny. Ráda bych spolupráci nesla v duchu, kdy by škola při zbystrnění problému kontaktovala službu, která by si s mladistvým sjednala schůzku, na které by vše pořešila. Díky tomu by tak zjistila, zda se jedná o pouhý jeden omyl či opravdové experimentování s návykovými látkami.

Počítám s riziky, kdy mladistvý službu navštěvovat chtít nebude a případně mu veškerá pomoc nesmyslná nebo také směšná a svou situaci nebude chtít řešit. V této práci se snažím přemýšlet i nad riziky, která bych chtěla snížit či vytvořit alternativu. V tomto případě bych ráda do služby/projektu zapojila osoby, které si podobným stavem prošly a teď už jsou vyléčeni a mohou předávat své zkušenosti dál. Ukázat cílové skupině rizika, která mohou při nadměrném užívání nastat a co je v budoucnu čeká. Do této pozice bych tedy zasadila peer pracovníka/y. Tento pracovník je dle Foitové (2016, s. 8) člověk s žitou zkušeností, který používá zkušenost k podpoře dalších klientů a posilování jejich naděje. Což splňuje již zmíněné vlastnosti tohoto pracovníka. Díky peer pracovníkovy můžou i mladiství vidět, že nejsou jediní, kteří si situaci prošli či procházejí a může je to tak přesvědčit začít na sobě pracovat.

Tento pracovník, společně s dobrovolníky může také v budoucnu mapovat místa největší kumulace skupin se závislostí na návykových látkách projevující rizikové či nevhodné chování ve městě, a tak jim nabízet podporu a zvýšit vědomí o této službě. Toto chování je dle Miovského a Zapletalové (2006) (in Miovský a kol., 2015, s. 23), definováno jako chování, v jehož důsledku dochází k prokazatelnému nárůstu zdravotních výchovných a dalších rizik pro jedince nebo společnost.

Vzhledem k tomu, že služba bude poskytovat mladistvým doporučení, informace, kontakty či odkazy, je na místě, aby klientům navracejícím se zpět například z léčení, byla nabídnutá opora. Nabízí se tedy opora v rámci sociální rehabilitace, která klientovi pomůže s aklimatizováním se zpět na prostředí a vytvoření si nových návyků, vztahů, kontaktů a činností.

2 Rešerše výzkumů a zdrojů

Pro svou práci jsem především volila internetové zdroje, které znám z praxí či výuky, tudíž jsem je nemusela nějak složitě hledat. Převážně se jedná o zákonné zdroje – Zákony pro lidi, protože v této práci pracuji se zákony, které jsou pro obor sociální práce opravdu důležité. Také jsem využila články z webových stránek organizací (NZDM Hope House, Renarkon o.p.s.), které mi pomohly si ujasnit některé systémy a fungování dané problematiky. Měla jsem možnost nahlédnout, jak fungují již vytvořené organizace s podobným zaměřením, vzít si tak příklad, popřípadě si ujasnit, co dělat nechci. Nacházela jsem tak strategie (např. strategie MŠMT, Národní strategie), preventivní programy (DPP „Buď OK“, Strengthening Families Program, IPREV) nebo také potřebné dokumenty (výroční zprávy škol, metodiky prevence) jiných subjektů, popřípadě zařízení, se kterými bych chtěla v budoucnu navázat spolupráci. Nicméně mohu říci, že zdrojů, které jsou mi známé není mnoho, tudíž jsem musela hledat i jinde a použít tak jiné.

K hledání jsem v první řadě použila Souborný katalog knihovny UP. Již z minulosti jsem měla pojetí o některých knihách či článcích vhodných k sociální práci, avšak jsem si jejich existenci musela ověřit a vyfiltrovat takové, které pro tuto práci vhodné nebudou. Při hledání jsem našla okolo 16 830 zdrojů, avšak tento počet byl snížen odstraněním duplicit. Nechtěla jsem zůstat pouze u Souborného katalogu knihovny UP, tak jsem vzhledem k hloubce tématu použila také Google Scholar, kterým bylo nalezeno o mnoho více zdrojů než v Souborném katalogu knihovny UP. Zdrojů bylo 21 190, což je opravdu velká škála informací. Taktéž jsem odstranila duplicitu a vyfiltrovala informace pouze na ty, které mě zajímají. Spojením těchto dvou zdrojů po odstranění duplicity mi vyšla hodnota 7 155, nicméně patřily tam také neověřené zdroje, se kterými nebylo kompetentní pracovat. Výběr jsem tedy zúžila pouze na ověřené zdroje, kterých bylo okolo 3 202. Z ověřených zdrojů jsem musela vyřadit 2 896 zdrojů, protože přesně nezapadaly do mé práce, nebyly nápomocné nebo se jednalo o příliš podrobné informace. Zdrojů, se kterými se dalo pracovat, bylo 306, nicméně jsem využila pro svou práci pouze 20, neboť mi přišly nejjobsáhlejší. Použité databáze, zdroje a výsledky hledání jsem vložila do flow diagramu, který je k nahlédnutí v příloze.

3 Propojení tématu s teoriemi sociální práce + etické hledisko

Pro práci s cílovou skupinou mladistvých závislých bych zvolila v rámci teorií Kognitivně-behaviorální terapii, dále KBT. Dle Kuklové (2016, s. 37) KBT vychází z předpokladu teorie učení, že závislost na návykové látce je naučené chování, které je zpevňováno pozitivními účinky návykové látky. Příklady pozitivních účinků, které Kuklová (2016, s. 37) uvádí je navození pocitu euforie, zmírňování napětí úzkostí nebo navození pocitu vyššího sebevědomí. Předpokladem KBT je, že učení je procesem výsledku každého lidského chování, tudíž pomocí dalšího procesu učení může být chování změněno či eliminováno. Cílem KBT však není abstinence od návykové látky ani vnucování léčby klientovi, ale jsou to spíše například cíle, jako je kontrolované užívání látky či snížení rizikového chování (Kalina, 2013, s. 325). V případě využití KBT ve službě by cílem bylo klientům postupně pomoci odbourat užívání návykové látky a tím snížit jejich rizikové chování, které ve městě projevují ničením veřejného prostranství, popřípadě slovním napadáním jiných občanů na ulici. Naučit je větší sebekontroly – příkladem může být odmítnutí návykové látky, přičemž si uživatel uvědomí následky užívání. Dá se říci, že služba naplní veškeré obecné cíle KBT definované Kalinou (2013, s. 234) – kognitivní restrukturační: přepracování disfunkčního přesvědčení; posílení kompetence zvládnutí, zvýšená sebeřízení a sebekontroly. Je nutné podotknout, že KBT nemusí být efektivní pro všechny klienty služby, protože někteří nemusí jevit o KBT zájem, popřípadě jejich vůle nebude natolik pevná, aby naplnily cíle KBT a zbavili se tak závislosti na návykové látce. Služba bude poskytovat poradenství, nicméně je nutné pracovat s teorií poradenského přístupu, aby práce s klienty byla efektivní. V rámci adiktologie se rozlišují dva základní způsoby. Strukturované (systematické) poradenství se podle Kaliny (2013, s. 93) využívá především před léčbou a nástupem klienta do terapeutické komunity nebo v další následné péči. „Jádro strukturovaného poradenství vytváří motivaci podporující terapie a prevence relapsu“ (Kalina, 2013, s. 93). Ve službě by strukturované poradenství bylo využíváno při práci s klienty, kteří budou potřebovat pomoci s odvykáním, kdy cílem bude klienta udržet v stabilizovaném stavu (drogy bude užívat v menší míře, ale stále bude namotivován se sebou něco dělat a podstoupit léčbu). V rámci poradenství sociální pracovník klientovi poradí, jaké techniky využít, aby před nástupem do následné péče udržel motivaci závislost na návykové látce vyřešit a zbavit se jí, bude ho motivovat k tomu se nevzdát. Lehce se může stát, že závislost bude silnější než sám klient, tudíž se nechá opět ovlivnit a ztratí tak motivaci, cokoli dělat, protože díky návykovým látkám pocítí opět pozitivní účinky (pocit euforie, uvolnění, sebevědomí, adrenalin...), které mu v daný okamžik budou příjemnější než pozdější

následky. Kontaktní poradenství je v knize Psychoterapeutické systémy a jejich uplatnění v adiktologii (Kalina, 2013, s. 93) popisováno jako krátká intervence, která probíhá při prvních setkáních s klientem v nízkoprahových programech a zařízeních. Kontaktní poradenství je jedním z principů využívajícího při motivačních rozhovorech a může ovlivnit rozhodování klienta o jeho zdraví či životě. V zařízení bude kontaktní poradenství používáno, protože cílem bude klienty namotivovat začít bojovat se svými závislostmi, popřípadě motivovat v dalších změnách ovlivňující jejich život (hledání zaměstnání v rámci sociální rehabilitace, podpora ve vzdělání...). Je podstatné zmínit, že opět tato teorie nemusí být na všechny klienty účinná. V takovém případě sociální pracovník vynaloží úsilí k tomu, aby takovému klientovi pomohl i za předpokladu zprostředkování kontaktu na jinou navazující službu.

Dá se předpokládat, že službu budou navštěvovat i klienti, kteří nebudou mít zájem mluvit o minulosti a hledat příčiny tam. Je tedy na místě těmto klientům nabídnout odlišný postup než jiným. V úvahu přichází teorie zvaná Přístup zaměřený na člověka/klienta. Charakterizoval jej americký psycholog C. Rogers, jako alternativní způsob k dominujícím behavioristickým a psychoanalytickým záměrům lidské psychiky (Matoušek, 2013, s. 20). Přístup zaměřený na klienta dle slov Pörtnerové (2009, s. 15) je popisován tak, že bychom si neměli představovat jací klienti mohou být, ale pracujeme s tím, jací jsou a jaké jsou jejich schopnosti či příležitosti. Bereme tedy klienty vážně, nezpochybňujeme jejich chování, smýšlení, názory a poskytujeme jim podporu při hledání jejich vlastní cesty, jak se vypořádat s realitou a situací, se kterou se potýkají, s ohledem na jejich individuální možnosti a schopnosti. V praxi bude tento přístup realizovatelný tak, že s klientem navštěvujícím službu za účelem pomoci bude pracováno způsobem, který bude nacházet společně s ním jeho zdroje, a tak jej motivovat ke změně či efektivnímu hledání řešení, jak se vypořádat s realitou. Uvedu-li jednoduchý příklad – klient bude zručný v práci se dřevem a já jej v tomto podpořím a díky této aktivitě najde smysl/motivaci přestat užívat návykové látky a věnovat se něčemu efektivnímu. V tomto případě například stolařině.

Nahlížíme-li na sociální práci a její situace z etického hlediska, můžeme se potkávat se spoustou dilematy. Etická dilemata by sociální pracovník měl řešit v souladu s etickým kodexem sociální práce, jehož znění je dostupné na stránce Společnosti sociálních pracovníků ČR (2022). Na praxích jsem však bohužel zaznamenala i příklady častého porušování tohoto kodexu. Nejčastějším porušením bývá porušení mlčenlivosti a diskrétnosti. Příkladem může být případ, kdy sociální pracovník ve svém soukromém životě diskutuje se svými přáteli o klientovi, přičemž používá jeho jméno a konkrétní zakázku. Dále pak porušení etické zodpovědnosti. Sociální pracovník při schůzce nechává otevřené dveře a nectí soukromí klienta. Může se také o klientovi bavit hanlivě např. před svými kolegy či dalšími klienty, znevažuje jeho osobu a nepříznivou situaci – př.: Ten Pavel to je taková „socka“, to už je jeho problém, že nemá, kde bydlet, když

fetuje. Já se nedivím, že ho rodiče vyhodili z domu, když nic nedělá a jen fetuje, také bych to udělala. Díky takovému chování a zacházení s klientem sociální pracovník porušuje další body etického kodexu, které na sebe navazují. Špatně se pak formuje vztah s klientem, který má být založen na důvěře, dochází ke špatnému a negativnímu ovlivňování poskytované služby, k nesprávně voleným pracovním postupům a jejich praktickému uplatnění spojeným s profesionalitou pracovníka.

Příkladem dilematu, které může být časté v sociálních službách zaměřených na práci s mladistvými je, zda oznámit zákonnému zástupci, že jeho dítě užívá návykové látky, přičemž klient službu navštívil za záměrem svěřeni se se svými osobními potřebami či potížemi, které nechtěl a nechce svěřovat rodinným příslušníkům. S rodinnými příslušníky je nechce sdílet například ze strachu – co nastane, když se to dozví? Máme několik teorií, jak toto dilema řešit a záleží, ke kterému se přikloníme. Příkladem řešení, který jsem si vybrala je řešení dle Utilitarismu – Bethamem definován, jako „co největší štěstí pro co nejvíce lidí“ (in Heywood, 2005, s. 62). Je zřejmé, že kdybychom dilema řešili tímto způsobem, tak bychom zákonnému zástupci neoznámili užívání návykových látek potomkem, popřípadě další překážky spojené s touto obtížností. Nenastane tedy situace, kdy rodič bude z dítěte zklamaný, přestane mu důvěřovat nebo jej nepochopí. Vznikne větší důvěra mezi sociálním pracovníkem a klientem, neboť sociální pracovník udržel tajemství. S důvěrou se pojí také opětovné navštěvování klienta či doporučování služby dalším lidem v okolí. Rodina by byla zachována a nedocházelo by k narušování vztahů. Najdou se však rodiče, kteří by měli zájem zjistit, co se s jejich potomkem děje a podpořit jej. Tento přístup hodně záleží na vztazích a přístupech v rodině. V tomto případě dle etického kodexu sociální pracovník podporuje klienta při hledání možností jeho zapojení do procesu řešení jeho problémů – v této situaci klient dochází do služby, ve které mu sociální pracovník pomáhá hledat možnosti toho, jak se zbavit závislosti. Poskytuje mu možnosti, na koho se v případě nouze obrátit. Sociální pracovník také naplňuje v rámci kodexu etickou zodpovědnost ke klientovi sociální služby. Ochraňuje klientovo právo na soukromí a jedná v soukromém nenarušovaném prostoru. Etické dilema lze také řešit pomocí dalších teorií, jakož jsou Kantova deontologická etika – založena na spravedlnosti; obecná definice dle Kanta. „Jednej podle zásady, která by byla vhodná pro každého rozumného jedince a měla by být obecně platná“ (Kant, 1976, s. 88) či Etika ctnosti.

V sociální práci se setkáváme s dalšími dilematy. Například: Mám být v roli sociálního pracovníka spíše kamarád či autorita – mám se při schůzce s klientem chovat více přátelsky a přijmout fakt, že by tohoto jednání mohl klient zneužívat nebo mám být více autoritativní a smířit se s tím, že se mi klient nemusí tolik otevřít; mám s klientem řešit pouze jeho zakázku, se kterou přichází nebo mu mám pomoci i s ostatními problémy, které očividně má. Zaměřím-li se na dilema týkající se role sociálního pracovníka (kamarád/autorita) mohu situaci řešit opět pomocí etických teorií. Z mého pohledu bych

opět použila Utilitarismus, tudíž bych i přes všechna rizika byla v roli přítele. Pomohlo by mi to ve spolupráci s klientem, protože by se mi více otevřel, důvěřoval mi, získala bych více informací. Pomohlo by to klientovi, který by našel pocit pochopení, úlevy nebo zájmu ze strany mé, jako pracovníka. Mohlo by za pomoci těchto faktorů dojít urychlení řešení problému, nicméně tento postup má tak negativa. Klient může zneužívat služby, vyžadovat více a více času pro sebe a začít pracovníka vydírat. V takovém případě mám řešení. Sociální pracovník s klientem může jednat na přátelské úrovni, ale vytyčí časovou osu, jak dlouhé sezení bude a co bude jeho cílem. Nebude své zásady porušovat, a tak předejde rizikům spojených s touto rolí (přátelskou). V této situaci vzniká riziko porušení etického kodexu, a to konkrétně porušení etických zásad – sociální pracovník nebude profesionálně odpovědný, protože vztah klienta a sociálního pracovníka může přerůst do soukromé roviny přátelství, tudíž klient může být upřednostněn před ostatními.

4 Propojení tématu se sociální politikou

Blízko k tomuto tématu má zdravotní politika, která představuje souhrn politických aktivit, které mají vliv na zdraví různých společenských skupin či státu (Gladkij, 2002, s. 7).

Služba bude poskytovat preventivní programy podporující zdraví. Především půjde o programy zaměřené na návykové látky, kdy v rámci primární prevence na školách poukáže na následky nadměrného užívání návykových látek a sdělí, jak těmto jevům předcházet a chránit tak své zdraví. Popřípadě, co dělat, aby potenciálnímu závislému bylo navráceno zdraví s nejnižšími následky. Služba bude také pracovat s klienty individuálně a zjišťovat celkový stav a vztah k návykové látce u klienta. V rámci individuální práce klient obdrží informace, rady a doporučení, jak tuto překážku překonat a navrátit své fyzické či duševní zdraví zpět do kondice. V tomto případě lze říci, že se jedná o sekundární prevenci. Sekundární prevence je formulována, jako předcházení vzniku, rozvoji a přetrvávání závislosti u osob, které jsou již užíváním drogy zasaženi a postiženi, popřípadě se na ní stali závislými (Kalina, 2003, s. 17). Mezi tato zařízení spadají střediska krizové intervence, drogové poradny, telefonické linky pomoci, léčebná zařízení či detoxikační centra. Právě s těmito službami by služba spolupracovala a odkazovala na ně své klienty. Můžeme se tedy bavit o tom, že zdravotní politika je součástí tématu práce.

Služba začne provozovat nízkoprahové zařízení pro děti a mládež, díky jehož prostřednictvím poskytne cílové skupině bezpečné místo zlepšující kvalitu jejich života a předejde tak nebo sníží zdravotní či sociální rizika. Snížením zdravotních a sociálních rizik se v tomto případě myslí prevence, společná sezení, na kterých témata budou probírány a motivace pro boj se závislostmi. Sám Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách definuje nízkoprahová zařízení pro děti a mládež, jako pomoc před nežádoucími jevy ohrožující jejich zdraví či sociální fungování. Toto zařízení cílovým skupinám nabídne zajímavé aktivity a kroužky, které jim poskytnou zábavu, místo odpočinku a setkávání se s přáteli, navazování nových kontaktů či pomoc v dalších potřebách.

Vzdělávací politika je dle Krebse (2015, s. 453-454) popisována, jako souhrn konkrétních činností a opatření, kterými obzvláště stát, ale také další subjekty usilují o optimální naplnění rolí, které vyplývají z postavení vzdělávání společnosti. Mezi subjekty můžeme zařadit nízkoprahové zařízení, které svou činností klientům pomůže se vzděláním, s hledáním zaměstnání, učením nových věcí – např: vaření, podávání žádostí, vyřizování úředních záležitostí, hospodaření s penězi atd.

V první části textu jsem zmínila spolupráci s místními školami v rámci primárních preventivních programů. Programy budou mít podobu besed pro studenty nebo seminářů určených pro pedagogy, rodiče a metodiky prevence. Díky vzdělávání nejen

studentů, ale také pedagogů a rodičů vznikne větší povědomí o zdravé komunikaci se studenty a mladistvými na téma závislosti na návykových látkách. Rodiče, pedagogové a metodici prevence díky programu získají schopnosti lepší komunikace s tou cílovou skupinou a nabydou většího pochopení. Díky tomuto postupu se snáze naplní cíl Strategie 2030+ od MŠMT (2020, s. 34), kde je jedním ze základních bodů prevence rizikového chování posílení bezpečného klima na úrovni školy. Já však do této práce i mimo školy zahrnuji rodiče, kteří by se měli na školní prevenci podílet. Dá se také říci, že tento cíl nemusí být naplnitelný, neboť mohou vznikat různé faktory, které budou bránit k naplnění – nezáměr ze stran škol, studentů, rodičů, nepřipouštění si závažnosti problematiky, nedůvěra mezi zúčastněnými. V rámci seminářů bych zapojila metodiky prevence, kteří jsou 100 % součástí. Programy poskytované službou mohou vzdělávat i je, a tak posilovat jejich činnost. Dále by se službou spolupracovali a odkazovali případné jedince nebo jedince s rodinami právě na ni. Tato náplň byla inspirována Strategií 2030+ od MŠMT (2020, s. 48). MŠMT (2020, s. 48) touto strategií tvrdí, že je nutností propojovat rodiny, školy či další návazné služby. Služba také zprostředkuje informace a kontakty na návazné služby.

Sociální politika také nabízí sociální ochranu, která je definována, jako vyjádření systematického úsilí veřejnoprávního subjektu o řešení obtížných životních situací, které vedou k ekonomické nebo sociální nouzi a které občané nejsou schopni řešit vlastními silami nebo silami své rodiny či sousedskou výpomocí (Tomeš, 1996, s. 20). Sociální zabezpečení má své pilíře, mezi které patří sociální pojištění, státní sociální podpora a sociální pomoc. V praxi při práci s klientem se zaměřím na pilíře sociální podpory a pomoci, protože bych klientovi ráda pomohla zajistit dávky, aby měl ve své těžké situaci z čeho žít. Konkrétně by služba klientovi byla nápomocná v žádání o příspěvek na bydlení a pomáhala klientovi zjišťovat, zda na dávku má vůbec nárok a jaké další kroky může podnikat. Vzhledem k tomu, že se jedná o klientelu 15-26 let, je dosti pravděpodobné, že někteří klienti budou tuto pomoc potřebovat. Počítám také se situací, že pro klienty tato pomoc nebude efektivní, neboť nemusejí splnit podmínky. V takovém případě služba bude hledat jiné alternativy finanční pomoci. Nástroji sociální pomoci může být například poradenství, díky kterému klientovi služba pomůže žádat o dávky a poradí mu situaci řešit. Už samotný koncept sociální služby, který je tvořen touto prací spadá do nástrojů sociální pomoci.

Součástí je sociální rehabilitace, což je služba definována zákonem č. 108/2006 Sb., o sociálních službách v § 70. Sociální rehabilitaci můžeme považovat za nástroj sociální pomoci, protože bude sloužit klientům navracejícím se zpět do běžného života. Za předpokladu zájmu klienta mu bude pomáháno ve tvorbě nových návyků, rozvoji specifických schopností a dovedností, kdy veškeré kroky povedou k jeho samostatnosti a nezávislosti na druhých (č. 108/2006 Sb., o sociálních službách § 70).

„Jestliže následná péče navazuje na léčbu, roste tak účinnost absolvované léčby a schopnost klienta zachovávat stav abstinence“ (Matoušek, 2005, s. 223). Sociální rehabilitace je v tomto směru opravdu na místě, především do budoucna, protože klienti navracející z léčení budou mít z minulosti zevšedněné některé návyky, které nemusejí být vhodné – finanční gramotnost, dochvilnost, vyřizování si úředních či jiných pohledávek nebo vyjadřování se. Jako prioritní vnímám najít společně s klientem režim, kterým se bude řídit. Spolupráce by fungovala způsobem, že by klient docházel na čas sjednané schůzky (např. i v ranních hodinách). Schůzka by byla naplněna hledáním zaměstnání, nácvikem dovedností – hospodaření s financemi, vyřizování důležitých záležitostí a další aktivity. Lze předpokládat náročnost u některých klientů, kteří díky disciplíně mohou ze služby odejít. S takovou situací se dá počítat a rozhodnutí klienta bude plně respektováno.

Zmínila jsem pomoc s hledáním zaměstnání, čímž pádem mohu říci, že se může jednat o politiku zaměstnanosti. Politika zaměstnanosti má za cíl dle zákona č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti, dosáhnout plné zaměstnanosti a ochrany proti nezaměstnanosti.

Uplatňuje aktivní politiku zaměstnanosti, jejichž cílem je podílet se na zvyšování úrovně zaměstnanosti (Krebs, 2015, s. 330). Aktivní politiku můžeme chápat, jako určitý druh pomoci pro skupiny rizikových obyvatel. Její snahou je odstranit překážky bránící ve vykonávání zaměstnání. V rámci aktivní politiky zaměstnanosti by se služba snažila pomoci klientovi najít pracovní pozici i přes některá úskalí. Bude tak klientovi poskytováno poradenství v oblasti zaměstnání. Politika zaměstnanosti je také pasivní, kdy z pohledu pasivní politiky by měl klient možnost se zúčastnit rekvalifikačních kurzů, které by mu mohly pomoci při hledání lepší pracovní pozic.

5 Propojení tématu s metodami a technikami sociální práce

Tato práce má za cíl vytvořit sociální službu, která bude sloužit mladistvým od 15-26 let, je tedy důležité zvolit metody a techniky, které budou používány a budou účinné. Jako první jsem volila sociální práci s jedinci ve skupinách, protože v budoucnu bych chtěla vytvářet skupinová setkání, ať už vyléčených závislých, kde by si členové předávali zkušenosti či postřehy nebo by sloužila klientům, kteří aktuálně řeší nepříznivou situaci v životě a díky těmto setkáním by pocítili pocit naděje a ujištění, že nejsou jediní, kteří trpí tímto problémem. Mám také představu, že by v budoucnu docházelo k práci ve skupině, a to s klienty řešícími aktuální problém, kdy součástí by byla návštěva již vyléčených klientů nebo klientů, kteří za podpory služby zvládli svou nepříznivou situaci řešit a jejich řešení bylo účinné. Bývalí klienti tak mohou skupině bojující se závislostmi předat užitečné rady a tímto způsobem je namotivovat. Sociální práce s jedinci ve skupinách lze také nazvat, jako sociální práci se skupinou. Dle Nedělníkové (in Matoušek, 2013, s. 290) je skupinová zkušenost, kterou členové sdílí, nástrojem pro změnu. Jak bylo zmíněno v rámci služby bych právě tímto směrem práci se skupinou chtěla vést. Členové si na setkáních ve skupině budou předávat zkušenosti, a tak si vzájemně pomohou řešit problémy a změnit tak svůj život k lepšímu. Jak je v Encyklopedii sociální práce zmíněné (Nedělníková in Matoušek, 2013, s. 290), tak jednotlivé zkušenosti členů mají pomoci v předcházení sociálních problémů. Cílem je pomoci členům skupiny začlenit se do běžného života a podpořit jejich účast a odpovědnost v rámci společnosti. Právě vzájemné zkušenosti budou jednou z prioritních cílů práce se skupinou služby. Chci, ať každý člen setkání přinese něco svého, něco, co zažil a jak situaci řešil. Tímto by vznikl prostor, ve kterém by se každý zamyslel a uvědomil si, že není pozdě na změnu s nepříznivou situací něco začít dělat, protože druzí to taktéž dokázali, proč by to nemohl zvládnout i někdo další. Zároveň by se klienti mohli inspirovat radami svých kolegů. Je však jasné, že některé rady nemusejí být pozitivní a mohou některé klienty zatahovat zpět do problémů. S touto skutečností počítám, proto bych ráda kladla důraz na vedení skupiny sociálním pracovníkem, který bude přispívat svými názory a tím pozitivně ovlivňovat své klienta. Skupiny mají své dělení, nicméně existuje nespočetně mnoho druhů dělení skupin. Vybrala jsem si charakteristiku z Encyklopedie sociální práce (Matoušek, 2013, s. 291), která pomáhající skupiny rozlišuje dle Toselanda a Rivase (1995). První jsou skupiny podpůrné, kdy cílem je pomoc lidem čelit životním situacím, které jsou pro ně těžké a zátěžové. Jde o snahu nabídnout klientovi oporu s vyrovnáváním se a hledání účinného řešení problémů. Všechny účastníky, tedy členy skupiny spojuje stejná nebo podobná zkušenost. V případě služby jsou podpůrné skupiny na místě, protože se zde budou

objevovat klienti potřebující pomoci s vyřešením jejich nelehké životní situace – závislosti na návykových látkách. Závislosti spojují skupinu a jedná se o stejné nebo podobné zkušenosti členů, které mohou přispívat k efektivnímu hledání řešení a vzájemného poučení. Podpůrné skupiny jsou tedy využitelné v nízkoprahovém zařízení pro děti a mládež, které je součástí služby, ale také při společných skupinových setkáních. V rámci služby budou pořádány různé aktivity, mezi které patří již zmiňované skupinové setkání s klienty, ale také společné činnosti.

Druhé jsou vzdělávací skupiny, které mají vzdělávací charakter na úkor přednášek, diskuzí, zážitků či zkušeností členů skupiny. Sociální pracovník je v roli učitele. Vzdělávací skupina bude součástí besed, přednášek či seminářů pro školy a to, jak pro žáky/studenty, tak pedagogy, ale i rodiče. Studenti budou při besedách získávat informace a vzdělávat se o problematice spojené s užíváním návykových látek (co může při užívání nastat, co dělat při registraci problému, jak se ze závislosti dostat, jak do závislosti nespadnout...), také budou mít prostor na předání si svých vlastních zkušeností s návykovými látkami a budou vzájemně na toto téma diskutovat. Semináře pro pedagogy a rodiče se ponese v podobném duchu, jako besedy pro studenty, avšak s rozdílem, že rodiče a pedagogové se budou vzdělávat v problematice návykových látek u mládeže. Budou diskutovat na téma, jak komunikovat se svými dětmi/studenty na téma závislosti, co dělat v případě zjištění závislosti u svého dítěte a jak s touto cílovou skupinou vlastně komunikovat. V rámci vzdělávání pedagogů a rodičů budou použity kazuistiky z reálných situací. Rodiče a pedagogové dostanou prostor pro předání si zkušeností v řešení těchto problémů.

Třetí skupinou jsou skupiny zaměřené na růst. Cílem těchto skupin je zaměření se na rozvoj sebeuvědomění. Většinou klienti této cílové skupiny sdílejí společně svá přání a cíle, tudíž chtějí skupinu využít pro svůj osobní růst. Se skupinou zaměřenou na růst bychom se v rámci služby mohli setkat opět v nízkoprahovém zařízení pro děti a mládež. Klienti totiž dost pravděpodobně mohou mít stejné cíle a přání – začít studovat, najít si práci, naučit se něco nového, dostat se z problémů či závislosti atd. Díky těmto skupinám se mohou ve svých činnostech podporovat a posouvat se tak dále. Příkladem vzájemné podpory v této službě může být vzájemné doučování se (na test, přijímačky...), přátelé se budou vzájemně podporovat v řešení svých situací (např.: závislosti na návykových látkách) a prožívat tak úspěch jeden druhého.

Terapeutické skupiny jsou další součástí rozdělování skupin. Tyto skupiny směřují ke změně chování, nápravě či rehabilitaci. Součástí služby bude sociální rehabilitace, tudíž by se terapeutická skupina dala opět využít. Sociální rehabilitace bude poskytována individuálně, nicméně nezavrhuje se možnost využít ji skupinově a společně tak v rámci služby nacvičovat dovednosti pro lepší začlenění do společnosti. Plusem je podpora jednotlivce ze strany dalších členů skupiny a vzájemná motivace.

Poslední jsou socializační skupiny soustřeďující se na zlepšení sociálních, komunikačních nebo také vztahových schopností. Hlavní náplní může být nácvik sociálních dovedností, aktivit. Členy slučuje společná aktivita nebo sdílená situace. Nízkoprahové zařízení pro děti a mládež bude ve službě klientům poskytovat činnosti, díky kterým se budou učit úkony každodenního života – vyřizování si úředních záležitostí, vaření, hospodaření s penězi. Tudíž je jasné, že se bude jednat o socializační skupinu. Tato skupina si bude nápomocná a společně tak dosáhne cíle.

Mezi metody a techniky hodící se k službě vytvořené na základě této práce je sociální práce s rodinou. Cílovou skupinou jsou mladiství od 15-26 let. Lze tedy předpokládat, že většina klientů má rodiče. Myslím si, že práce s rodinou je hlavní prioritou pro vyřešení nepříznivé situace jednoho z členů. Příčiny musíme hledat v rodině a rodiče by měli vědět, co se s jejich potomkem děje a jak mu efektivně pomoci. Dle Encyklopedie sociální práce (Matoušek, 2013, s. 302) patří mezi rizikové faktory rodiny právě závislosti na návykových látkách, popřípadě jiné okolnosti, kterými se v této práci zabývat nebudu.

Při práci s rodinou musí sociální pracovník, který se snaží pomoci předpokládat, že rodiny, většinou dospělí členové, budou zaujímat obranný postoj (Matoušek, 2013, s. 302). Konkrétně si nemusejí připouštět to, co jim sociální pracovník sděluje, mohou si vsugerovat jinou pravdu. Někteří členové rodiny podle Matouška (2013, s. 302) nemusejí být příliš ochotní navštívit odbornou pomoc. S tímto lze počítat i v případě služby, kterou bych ráda vytvořila na základě této práce. Nabízí se tedy možnost rodiny navštívit v jejich přirozeném prostředí, tudíž doma. Cílem práce s rodinou má být dle Encyklopedie sociální práce (Matoušek, 2013, s. 303) podporovat schopnost rodiny řešit své problémy. Služba se bude soustředit přesně na tento cíl. Sociální pracovník vynaloží své úsilí rodině pomoci s hledáním zdrojů, s posílením kompetencí v rodině či pochopením problémů člena domácnosti, tedy mladistvého závislého na návykových látkách. Členové společně budou nacházet příčiny vzniku problému, které jsou následkem závislosti u mladistvého.

Práci s komunitou může považovat za odbornou aktivitu umožňující lidem/klientům společně řešit své překážky (Matoušek, 2008, s. 87). Dle knihy *Metody a řízení sociální práce* (Matoušek a kol. 2003, s. 254) je komunitní práce popisována, jako metoda, která podněcuje a podporuje změny v místním společenství. Vzhledem k tomu, že cílovou skupinou jsou mladiství 15-26 let, potýkající se s problémy a závislostmi, jedná se o práci s komunitou, neboť je tato komunita vymezena sociálními hranicemi. Milan Kinkor (in Matoušek, 2003, s. 262) zmiňuje, že každá komunitní práce by se měla začít spolehlivým zajišťováním potřeb v komunitě. Prioritními potřebami zajišťující službou je vytvoření nízkoprahového zařízení pro děti a mládež – místo, kam se mladiství budou moci vracet, pořádat aktivity, řešit své problémy, učit se novým dovednostem atd. Vytvoření

nízkoprahového zařízení je primární, protože z rozhovorů s občany vyplynulo, že mladiství se ubírají k hazardování s návykovými látkami především kvůli nudě, popřípadě nelehké situaci v rodině. Dále pak spolupráce se školami, rodiči a místními v rámci prevence – pořádání besed/seminářů ve školách pro žáky, učitelé, ale také rodiče, kdy cílem bude žáky odradit od prvotního styku s drogou, popřípadě je nasměrovat k řešení; pro pedagogy a rodiče budou semináře sloužit pro lepší pochopení tématu závislosti na návykových látkách a obdrží informace, jak s žáky/potomky na toto téma komunikovat. Pro místní budou konány akce, které poukáží na tuhle problematiku města. Občané tak obdrží informace, které umožní lepší pochopení a náhled do těchto potíží. Akce budou přínosem také pro službu, neboť se s ní občané více seznámí, popřípadě budou vědět, co doporučit například svým blízkým potýkajícím se s touto situací.

6 Legislativní zakotvení dané problematiky, reflexe strategických, koncepčních, metodických a dalších materiálů

S prevencí na návykových látkách jsou spojené služby, které jedinci napomáhají s touto problematikou bojovat a nacházet, co nejefektivnější řešení. Díky svému projektu bych ráda založila službu, která se touto cílovou skupinou bude zabývat a nabídne jí pomoc. Převážně v této práci vycházím ze zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách.

Konkrétně jsem začala hledat, co sociální služba vůbec je a zda mám předpoklady v rámci projektu službu založit. Dle § 3 tohoto zákona je sociální služba definována jako činnost nebo soubor činností zajišťujících pomoc a podporu osobám za účelem sociálního začlenění nebo prevence sociálního vyloučení. V projektu bych ráda realizovala různé programy nebo služby. Například nízkoprahové zařízení pro děti a mládež, jehož podmínky a definice se nachází ve stejném zákoně, se kterým nejvíce pracuji, a to v zákoně č. 108/2006 Sb., o sociálních službách. Nízkoprahová zařízení jsou definována dle § 62, tohoto zákona. Poskytují ambulantní nebo terénní služby dětem ve věku od 6-26 let, které jsou ohrožené společensky nežádoucími jevy.

Záměrem je zlepšit kvalitu života a přecházet nebo snižovat další sociální či zdravotní rizika. Cílem nízkoprahového zařízení pro děti a mládež, které bude na základě projektu zprostředkováno, bude vymýšlet lákavé aktivity (sportovní aktivity, aktivity podporující rozvoj ...), které pomohou mladistvé zbavit nudy a tím minimalizovat nebo předcházet rizikovému chování nebo experimentování s návykovou látkou. Mezi aktivity bych ráda zařadila i nácvik dovedností, jako je vyřizování úředních záležitostí (podávání žádostí, vyřizování si dávek či jiných příspěvků atd.), příprava na přijímací pohovor do zaměstnání nebo školy, pomoc s nácvikem vaření, popřípadě jiných domácích prací, bude-li potřeba a zájem. Mladiství zde najdou útočiště, prostor pro navázání nových kontaktů nebo přátelství, podporu, pochopení a pomoc při řešení situací, a to nejen se závislostmi na návykových látkách. Lze tedy říci, že v Rýmařově vznikne centrum zlepšující kvalitu života mladistvých.

Dalším příkladem v této práci je sociální rehabilitace. Kdy § 70 specifikuje tuto činnost a vysvětluje její úkol. V této práci je sociální rehabilitace aplikována na klienty vycházející z léčení, kteří potřebují pomoci se začleněním zpět do společnosti. V praxi myšleno tak, že klientovi služba pomůže s navrácením sociálního statusu, nácvikem jej naučí nebo podpoří ve finanční gramotnosti, v hledání zaměstnání či ve vyřizování úředních záležitostí. Svým způsobem sociální rehabilitace nabídne klientovi podobné kroky, jako nízkoprahové zařízení pro děti a mládež v nácviku dovedností, akorát s rozdílem většího osamostatnění klienta.

Každá sociální služba má provozovat dle § 32 sociální poradenství, které neodmyslitelně bude patřit i službě projektu. Sociální poradenství je rozděleno dle zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, na základní a odborné. Přesná specifikace poradenství se v tomto zákoně nachází pod § 37.

V rámci kapitoly propojení se sociální politikou jsem poukázala na dávky hmotné nouze, které jsou součástí sociálního zabezpečení, v legislativě zakotveny v zákoně č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi. Přesný popis dávek, jak je získat, kdo má na ně nárok a kdo ne nalezneme v § 21 - § 37. Dále v tomto zákoně nalezneme vymezení pojmů, řízení, společenská ustanovení atd. Později jsem se v této práci zabývám politikou zaměstnanosti, která je ukotvena v zákoně č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti. Kde jsem především čerpala informace o aktivní politice zaměstnanosti, zmíněné v § 104 - § 120f výše zmiňovaného zákona.

Vzhledem k činnosti nízkoprahového zařízení a spolupracemi se školami, které jsou součástí služby, jsem se zabývala vzdělávací politikou. Při bádání jsem narazila na strategii MŠMT. Tato strategie je dostupná na stránkách MŠMT a jedná se o strategii vzdělávání do roku 2030+. Mezi prioritní cíle MŠMT patří větší zaměření vzdělávání na získávání kompetencí potřebných pro aktivní občanský, profesní i osobní život a snížení nerovnosti v přístupu ke kvalitnímu vzdělávání a umožnit maximální rozvoj potenciálu dětí, žáků a studentů (MŠMT, 2020). V podkapitole Občanské vzdělávání můžeme najít titulek o podpoře rozvoje občanských kompetencí, kde MŠMT chce výrazně podpořit rozvoj dovedností a znalostí občana, ale také chce udržet a podporovat rozvoj prevence sociálně patologických jevů. Mezi tyto jevy můžeme zařadit závislosti na návykových látkách či jiné rizikové chování. Ve své práci zmiňuji primární prevenci, kdy bych ráda v rámci služby pořádala besedy či semináře a spojovala tím rodiče, školu a žáky. Chtěla bych vytvořit prostor, kde pedagogové a rodiče budou umět s žáky mluvit na toto téma a předcházet tak problémům v oblasti závislosti. V podkapitole nesoucí název Bezpečné prostředí ve školách, rozvoj participace a autonomie se nachází část týkající se prevence rizikového chování. Je to jeden z cílů strategie, kdy MŠMT chce posílit bezpečné klima na úrovni škol. Představa je taková, že vedení školy by se snažilo rozvíjet klima, které bude prospěšné pro všechny. Rodiče, žáci i pedagogové se budou cítit dobře.

Předpokladem pro vývoj zdravého klimatu je dle MŠMT vzájemná důvěra a rozvoj vztahů. Zároveň je důležité v rámci primární prevence posílit koordinace školských a školních poradenských služeb – metodiků prevence koordinátorů a také systém jejich vzdělávací a metodické podpory. Součástí této strategie je Case management a meziresortní spolupráce, díky jehož rozvoji chtějí spolupracovat se znevýhodněnými rodinami dětí a navazovat tak kontakt s vzdělávacími institucemi či pracovníky sociálních služeb (Úřad práce, OSPOD, podpora bydlení), zdravotnictví (pediatrie, duševní zdraví), neziskové organizace, jejichž cílem bude posílit a udržet kontakt s rizikovými rodinami – rodiny s nízkým sociálním statusem, výskyt sociálně

patologických jevů... (MŠMT, 2020). Propojení služeb v sociální oblasti, zdravotnictví, obecních sužbách a neziskových organizací MŠMT bere, jako prioritu pro posílení prevence problémů u rizikových rodin a dětí. Tento cíl bych ráda naplnila a poskytla tak školám sociální službu, se kterou by mohly spolupracovat a navazovala by na práci metodiků prevence. Škola by při zjištění obtíže pojící se s užíváním návykových látek či potenciálnímu vzniku by tuto službu kontaktovala. Individuálně by s problémovým studentem byla sjednána schůzka. Jejím cílem by pak bylo mladistvému poskytnout veškeré informace o následcích užívání návykových látek, zjištění příčiny užívání či sklonu k užívání a poskytnutí podpory či předání důležitých kontaktů.

S prevencí na návykových látkách je spojena Národní strategie prevence a snižování škod spojených se závislostním chováním 2019-2027 od Sekretariátu Rady vlády pro koordinaci protidrogové politiky. Cílem této strategie je předcházení a snižování zejména zdravotních, sociálních, ekonomických i nehmotných škod vyplývajících z užívání návykových látek, hazardního hraní a dalšího závislostního chování a z existence legálních i nelegálních trhů s návykovými látkami, hazardním hraním a dalšími produkty se závislostním potenciálem prostřednictvím trvale udržitelného souboru moderních, efektivních, vzájemně koordinovaných a na důkazech založených vzdělávacích, preventivních, léčebných, sociálních, legislativních, ekonomických, represivních a dalších opatření (Sekretariát Rady vlády pro koordinaci protidrogové politiky, 2019). Ve třetí kapitole – Cíle a priority strategie jsou specifikovány oblasti, kterými by se v průběhu let tato strategie mohla zabývat. Kupříkladu se dle Sekretariátu Rady vlády pro koordinaci protidrogové politiky (2019) jedná o posílení prevence a zvýšení informovanosti, zjištění kvality a dostupné sítě adiktologických služeb atd. V této strategii hrají roli aktéři, kterých se protidrogová politika týká. Je to Ministerstvo zdravotnictví – je odpovědné za legislativu vztahující se k legálnímu zacházení s návykovými látkami, přípravky, prekurzory drog, Ministerstvo práce a sociálních věcí (MPSV) – protidrogová politika je součástí MPSV, které reaguje a řeší problémy spojené s užíváním návykových látek, MŠMT – je postaveno do role odpovídající za prevenci primární, takže prevenci rizikového chování a užívání drog či jiných návykových látek, či další aktéři (Sekretariát Rady vlády pro koordinaci protidrogové politiky, 2019). V této práci jsou prioritní zejména tyto aktéři – MPSV, MŠMT.

7 Analýza potřebnosti

7.1 Příčiny problému a jeho důsledky/dopady na cílovou skupinu (v obecné rovině) a společnost obecně

V rámci absolventské a bakalářské práce se zabývám tématem Prevence závislosti na návykových látkách, přičemž se v projektu zaměřuji především na mladistvé, kteří žijí v oblasti Rýmařovska, ze kterého pocházím, tudíž jsem měla možnost se s touto problematikou potkat.

Ráda bych vytvořila službu, kterou by mladiství z okolí mohli navštěvovat, která by přinášela prevenci, odbornou pomoc, poradenství, určitý druh zábavy a spolupracovala se školami, tudíž by byla nápomocná všude. Vzhledem k tomu, že většina škol v Rýmařově je v blízkosti, dalo by se také přemýšlet nad vzájemnou spoluprací mezi školami v rámci prevence – např. společné besedy, společné programy. Důvodem, proč jsem si vybrala tuto oblast je ten, že při vedení rozhovorů s různými lidmi, učiteli, politicky činnými nebo rodiči jsem zjistila rozmanitost této problematiky, avšak jednou z nevýhod města Rýmařova je, že služba zabývající se mladistvými a jejich závislostmi je příliš daleko a pro tuto cílovou skupinu, dle mého názoru, může být dojíždění demotivující, tudíž vymizí snaha se, jakkoliv snažit nebo podnikat další kroky. Služba je vzdálená zhruba 15-30 kilometrů, což pro člověka vlastnící auto není problém, ale pro osobu dojíždějící autobusem ano, neboť autobusová spojení nejsou dobrá.

Dá se tedy říci, že problémů na Rýmařovsku je vícero a všechny na sebe navazují. Dle výpovědi většiny oslovených mi bylo sděleno, že největším problémem, který zapříčiňuje výskyt návykovosti u této cílové skupiny je nuda, neboť tato oblast, konkrétně město Rýmařov a okolí nemá příliš volnočasových aktivit pro mladistvé, škola ani město nepodniká příliš mnoho preventivních kroků a častokrát se stává, že někteří z mladistvých mají vzor doma, čímž pádem jim takové chování přijde v pořádku. Hodně často jsem se setkala s tím, že spousta mladistvých experimentuje s návykovými látkami, buď kvůli pocitu „frajerství“, „siláctví“ či zapadnutí do nějakých skupin mezi osoby, které je lákají nebo zkrátka chtějí zkusit něco nového.

Důsledky těchto problémů jsou především kumulace mladistvých pod vlivem návykových látek na místním autobusovém nádraží, Flemichově zahradě či většině parcích, kde po užití látky ničí veřejné prostranství – vysypávají koše, rozbíjejí flašky, ničí lavičky, vyvracejí značky apod., vzájemně se napadají, pokřikují na kolemjdoucí a v některých případech došlo také i k slovní potyčce mezi mladistvými a náhodnými kolemjdoucími osobami. Díky těmto „aktivitám“ mezi mladistvými často dochází ke špatné reputaci města a stížnostem ze strany občanů.

Nemohu opomenout, že mimo jiné je vážnými důsledky pro cílovou skupinu zhoršení jejich zdravotních stavů, nesoustředivost, zameškávání školní docházky či pracovní povinnosti, dopouštění se protiprávního jednání, zadlužení, ztráta přátel/rodiny nebo také jiné následky spojené s užíváním návykových látek – problémy v práci/škole.

7.2 Příklady řešení dané problematiky (v projektech či činnostech) v ČR nebo v zahraničí

Dle Státního zdravotnického ústavu patří k prvořadému řešení této problematiky prevence – primární prevence. Dále pak také faktory jakož jsou legislativní a represivní opatření, která mají za cíl snížit dostupnost drog/návykových látek.

Již zmiňovaná primární prevence směřuje k předcházení užití drogy u populace, která s ní dosud není v kontaktu, nebo aspoň odložení kontaktu s drogou do vyšších věkových kategorií (Kalina, 2003, s. 17).

Výskytům těchto problémů můžeme předejít právě díky již zmiňované primární prevenci, která má za cíl odradit potenciálního uživatele od návykové látky nebo jej alespoň na chvíli pozastavit od kontaktu s prvním užitím návykové látky. Primární prevence zahrnuje složky jako jsou:

- vytváření povědomí a informovanosti o drogách a nepříznivých zdravotních a sociálních důsledcích spojených s jejich užíváním,
- podpora protidrogových postojů a norem,
- posilování prosociálního chování v protikladu se zneužíváním drog,
- rozvoji protidrogových postojů,
- podporování zdravějších alternativ, tvořivého a naplňujícího chování a životního stylu bez drog. (NZIP, 2023 [online])

Pouhé odstraňování či informování o návykových látkách se jeví jako neúčinné v rámci primární, neměla by být zaměřena pouze na určité druhy návykových látek, měla by být propojena s další prevencí zaměřenou na ostatní druhy rizikového chování nebo návyky.

Velice důležitou součástí je posílení sociální, komunikační schopnosti, aktivity zaměřující se na seberozvoj, sebepoznání, budování důvěry a vztahu

k dětem/mladistvým, na které je primární prevence cílena (NZIP, 2023 [online]).

Informace o užívání návykových látek musí být prezentovány tak, aby nebyly zavádějící, jednostranné nebo příliš emoční. Místo toho musí být založeny na faktech a prezentovány objektivně, aby lidé mohli vytvářet vlastní názory a rozhodnout se jaký postoj k užívání drog zaujmou.

S prevencí u mladistvých nejen na školách nám v rámci České republiky mohou pomáhat organizace, jejichž specifikací je podnikání adiktologických aktivit v oblasti

primární prevence či vzdělávání pedagogů, rodičů, sociálních pracovníků a veřejnosti v rámci adiktologické problematiky. Tyto organizace mohou přinášet programy, kterými se školy či jiné instituce mohou řídit a postupovat tak při výskytu rizikové mládeže a jejich problémů. Jedním z preventivních programů používaných na základních či středních školách je „DPP Bud' OK“ podporovaný MŠMT a Úřadem vlády – Radou vlády pro koordinaci protidrogové politiky.

„DPP Bud' OK“ se zabývá podporou zdravého životního stylu, a to žáků a studentů základních či středních škol. Snaží se snižovat atraktivnost drog u již zmiňované cílové skupiny či oddálit první kontakt s návykovými látkami. Jde o program zajišťující efektivní primární prevenci nejen v oblasti návykovosti, ale dalších rizik, například šikana či PPP. DPP Bud' OK je realizovaný Renarkonem o.p.s a funguje formou besed na školách. Renarkon působí po celém Moravskoslezském kraji a je zde možnost školení pedagogů či rodičů.

Za přítomnosti zástupců České školní inspekce a Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy a ředitelem odboru základního vzdělávání a mládeže Michalem Černým, lékařská fakulta Univerzity Karlovy představila platformu nesoucí název Interaktivní platforma podpory duševního zdraví a prevence rizikového chování (IPREV), jejichž cílem je dle internetových stránek iprev.cz podpora preventivních pracovníků, či-li pracovníků školní metodiky prevence, okresní či krajské metodiky a další pracovníky organizací nebo složek zabezpečující prevenci na školách. Cílem je tvorba prostředí přátelské atmosféry přinášející preventivní aktivity pro děti nebo dospívající mládež. Veškeré aktivity IPREVU se snaží o efektivitu, ekonomickou dosažitelnost a udržitelnost, také o atraktivitu u cílových skupin a jejich bezpečnost. V rámci IPREVU jsou zájemcům nebo uživatelům nabízeny další preventivní programy, které jsou k dispozici v katalogu na jejich internetových stránkách. Příkladem z mnoha je program Škola podporující zdraví (ŠPZ), přičemž se jedná o komunitní program Světové zdravotnické organizace. U nás v České republice je veden Národní koordináční centrála ŠPZ ve Státním zdravotním ústavu. Program má za cíl podpořit psychické, sociální a fyzické zdraví na půdě školy mezi žáky, učiteli, ale také rodiči. Vytváří tak zdravé prostředí, ve kterém se prohlubují dobré vztahy mezi rodiči, dětmi, žáky a školou. Studenti jsou vedeni ke zdravému životnímu stylu a mohou kdykoliv o svých problémech komunikovat. Zdravé prostředí vytváří důvěru mezi všemi zúčastněnými a žáci se nemusejí bát odsouzení, odmítnutí nebo nedostatečné pozornosti či řešení. V zahraničí, například v USA je nápomocný program nesoucí název The Strengthening Families Program, který se zaměřuje na posilování rodinných vztahů u vysoce rizikové populace a to tak, že rodiče rozvíjí své rodičovské dovednosti, tvoří silnou rodinnou základnu, tudíž jsou stabilní, vzájemně si rozumí, pomáhají si a členové (např.: děti) nemají tendence propadat návykovým látkám.

7.3 Základní informace o velikosti a případných specifikách cílové skupiny vzhledem k řešenému problému

V projektu, který se v rámci své bakalářské a absolventské práce snažím vytvořit, se zabývám mládeží či mladými dospělými, tudíž se jedná o osoby ve věku zhruba od 15-26 let. Jsou to osoby studující, připravující se na budoucí povolání nebo také ti, kteří jednoduše spadají do této cílové skupiny a věkové kategorie. Jsou to lidé, kteří si procházejí problémy v oblasti závislosti na návykových látkách, nevědí, jak se ze závislosti dostat, popřípadě jak ji předejít, nebo osoby, které díky těmto problémům nevědí, jak čelit dalším problémům. Tento projekt má být užitečný nejen pro mladistvé potýkající se s těmito situacemi, ale má vytvářet preventivní programy pro školy na Rýmařovsku a tímto způsobem předejít výskytu závislých mladistvých. Jak jsem již zmínila školy města Rýmařova se nacházejí v blízkosti, tudíž by se v budoucnu mohlo popřemýšlet na vzájemnou spolupráci v rámci prevence či preventivních programů.

Vzhledem k tomu, že Rýmařovsko, jak už samotný Rýmařov či vesnice spadající pod tuto oblast nejsou tak rozlehlé, bude hlavním úkolem projektu se především zaměřit na preventivní programy v místních školách, nalákat mladistvé na volnočasové aktivity, poradenství a postavit službu tak, aby nikdo neměl problém ji navštívit, cítil se komfortně a věděl, že není na problémy sám.

7.4 Popis metod získání předložených dat a vyhodnocení výchozího stavu

Jak jsem již zmínila potřebnost této služby jsem vyhodnotila především na úkor telefonických rozhovorů s různými lidmi. V první řadě jsem se ptala několika rodičů dětí, konkrétně dvou (jeden rodič má dítě na gymnáziu a druhý na základní škole), které studují na gymnáziu a základní škole v Rýmařově. Rodiče a další zúčastnění v této práci chtějí zůstat v anonymitě a s rozhovorem souhlasili. S touto skutečností se také váže informovaný souhlas, který nemůže být pro zachování anonymity zveřejněn. V první řadě jsem se ptala, jak vnímají problematiku závislosti na návykových látkách u mladistvých (spolužáků svých dětí či u svých dětí). Z velké části mi bylo odpovězeno, že vnímají tento problém velice rozsáhlým, nicméně by v takových situacích měla zakročit škola a vytvořit dětem preventivní programy, neboť v Rýmařově žádné takové nejsou. „Dost by pomohlo, kdyby, jak ve škole, tak i pro veřejnost proběhla nějaká akce, aby rodiče věděli, co jejich děti dělají a jak s případným problémem bojovat. Zároveň by to ty děti mohlo odradit od toho drogy a podobné věci užívat. V minulosti Gymnázium v Rýmařově pořádalo besedy s touto tematikou. Častokrát na tento

problém narážím, protože bydlíme nedaleko autobusového nádraží, kde častokrát potkávám spolužáky svých dětí pod vlivem.“ vypověděl jeden z rodičů. Další odpověděl následovně „Za nás jsme si takové chování nemohli dovolit, ale když se na tu mládež podívám dnes, tak převracím panenkami. Neházím všechny do jednoho, jsou tu lidi velice talentovaní, snaživí a pracovití, ale pak jdu pro mladého do školy a že jim ruce neupadnou. Cigáro hned ze startu. Děs, starší by měli jít příkladem mladším, ale většinou to tak bohužel není. Vnímám i to, že to v Rýmařově není, co dříve. Po večerech se zde potulují mladí lidi s flaškou v ruce, dělají nepořádek a neváží si věci. Samozřejmě, jak říkám, nedělají to tak všichni, ale poslední dobou si toho dost všímám. Policajti nic nedělají, nechce se jim, alespoň nám to doma tak přijde.“ Druhou otázkou bylo, proč si myslí, že se tohle děje a mladiství mají sklony k závislostem na návykových látkách. První rodič řekl: „Určitě nuda, v Rýmařově jsou sice nějaké kroužky, ale nejsou tak pestré, jako dříve, takže to je hlavním kamenem úrazu. Když se tak podívám, tak dříve děti běhaly po venku za každého počasí, jenže teď? Teď mají telefony, vymýšlejí kraviny a nechají se zlákat. Pak jsou tu také děti, které si tyto věci nesou z domova a podle mě právě tyto děti nechtějí být na průšvihy samy, tak vztahují další. Právě s těmito dětmi by se mělo nejvíce pracovat, celkově i „normálním“ dětem by měla být věnována pozornost, ať už ze strany rodičů, školy nebo místa, které mladiství navštěvují.“ Další rodič vypověděl, že město Rýmařov nemá mladým, co nabídnout, tudíž si vymýšlejí zábavu sami, a proto to je, jak to je. „To máte tak, sociální síť, na to by je užilo. Vidíme to doma, že naše děti berou za vzor influencery, postavičky internetu a osoby, které veřejně vystupují. Stylizují se do nich a o tom vypovídá i chování. Samozřejmě záleží, co si děti pouští, ale děti bez dozoru mají sklony sledovat opravdu zvláštní stránky, aspoň co vidím u kamarádu svých dětí.“

Dalším, koho jsem se měla možnost zeptat byla osoba působící ve školské sféře tohoto okolí, které jsem se zeptala, jak problém vnímá, zda je tato problematika u dětí znatelná či nikoli, popřípadě, jak se chovají a jaké drogy vnímá nejčastěji užívané. „Problém vnímám, jako docela rozsáhlý, protože to kolikrát vidím u nás, jak to chodí. Nijak extra se tím nezabývám, ale někteří ze studentů chodí očividně pod vlivem nebo s nějakým dojezdem, těžko říct. Samozřejmě problém to je, ale já sám s tím nic neudělám. Úplně nejsem pro to, aby se za to studenti nějak trestali, spíš bych to s nimi řešil, ale nechovají se zrovna dobře, jsou drzí, a to pak nemáte ani chuť s nimi cokoli řešit. Někteří ze studentů se neumějí chovat, jak jsem zmínil, jsou drzí, vyskakují si a nemají úctu ke starším nebo autoritě. Osobně si myslím, že je to způsobeno výchovou, kterou někteří mají. Nejčastější drogou vnímám výskyt marihuany, žvýkacích pytlíků a obecně u studentů kratom, který jim zvyšuje pozornost a aktivitu.“

Vzhledem k pandemii Covid-19 jsem v rámci sběru dat použila výroční zprávy ZŠ Rýmařov a Gymnázia a SOŠ Rýmařov (SOŠ a Gymnázium jsou spojeny) před pandemií ze školního roku 2018/2019, neboť data o prevenci a rizikovém chování jsou

přehlednější, protože mladiství trávili čas na půdě školy ne při distanční výuce doma a bylo jednodušší problém lépe zaregistrovat. Jako první jsem nahlédla do výroční zprávy ZŠ Rýmařov, dle které je zřejmé, že mladiství se s touto problematikou potýkají. Otázkou však je, zda si všichni zúčastnění problém se závislostí připustili a se školou jej řešili. Je tedy zřejmé, že závislých může být mnohem více. Vycházím však z dat předložených ZŠ Rýmařov, kde je dle tabulky viditelné, že nejvíce mladistvých je závislých na kouření, kdy škola tento problém řešila s 10 dotyčnými žáky, závislost na alkoholu se 2 a na drogách pouze s 1 žákem. Co se týká virtuálních drog (počítač, televize, video) je zaznamenán taktéž 1 případ.

Tabulku k nahlédnutí příkládám zde a je veřejně k nahlédnutí na stránkách ZŠ Rýmařov.

8.2 Počet výskytu rizikového chování, které škola řešila

rizikové chování	počet
Drogová závislost	1
Alkohol	2
Kouření	10
Kriminalita a delikvence	1
Virtuální drogy (počítač, televize, video)	1
Patologické hráčství (gambling)	0
Záškoláctví	4
Šikanování	3

Obrázek 1.: Tabulka s výskytem rizikového chování na ZŠ Rýmařov

Zdroj: ZŠ Rýmařov – Výroční zpráva 2018/2019

Dle výroční zprávy je také zřejmé, že preventivní programy se přímo na téma závislosti nesoustřeďují a řeší pouze závislost alkoholovou či drogovou. Prevenci kouření a alkoholu mají děti na 1. stupni, jejichž věkovou kategorií se nezabývám. Dále pak besedu na téma drogy mají žáci 8 a 9. tříd, kdy se jedná pouze o téma drogy, nikoli však už jiné druhy závislostí, což bych chtěla tímto projektem změnit.

Zaměření se na Gymnázium a SOŠ Rýmařov bylo poněkud těžší, neboť výroční zpráva není tak důkladně a dobře koncipována jako výroční zpráva ZŠ Rýmařov. Z výroční zprávy Gymnázia a SOŠ Rýmařov jsem se tedy nedozvěděla statisty rizikového chování v oblasti závislostí. Ze zprávy pouze vyplynula činnost metodika prevence a spolupráce s dalšími organizacemi, jakož jsou Policie ČR, popřípadě OSPOD. Bohužel jsem ve výroční zprávě nenašla ani aktivity v rámci prevence (besedy, setkání), tudíž si myslím, že by pro Gymnázium a SOŠ Rýmařov, nikoli však jen pro ně, byla služba vhodná a pomohla by zajistit prevenci a opatřit náhled do problematiky.

V okolí Rýmařovska, konkrétně ve městě Břidličná funguje nízkoprahové zařízení Hope House, které nabízí služby pro uživatele ve věku 7-26 let. Především se zabývá

poradenstvím, tvorbou volnočasových aktivit a poskytování zázemí pro trávení volného času, také pro své členy nabízí preventivní programy a podporu. Vzhledem k tomu, že se nízkoprahové zařízení nachází v Břidličné, což není tak daleko od Rýmařova, jsou zde autobusová spojení nevyhovující, tudíž narážím na problém s demotivací spojenou s cestováním zařízení navštěvovat. Z tohoto důvodu bych ráda vytvořila toto podobné zařízení i v Rýmařově, přičemž bych se nebránila případné spolupráci s Hope Housem. Dalším centrem v nedalekém okolí je Komunitní centrum v Bruntále, které se především zprostředkovává sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi, tudíž neúplně zapadá do cílové skupiny, kterou se chci zabývat.

7.5 Specifikace stakeholderů – subjektů zapojených do problematiky v různých rolích (ostatní subjekty zapojené do projektu mimo cílovou skupinu)

V první řadě je nejdůležitější zapojit do projektu osoby či organizace nejvíce blízké této cílové skupině, jako jsou rodiče či pedagogové, tudíž školy a školní prostory, protože školy a rodiče dle mého názoru nejvíce ovlivňují skupinu mladistvých. Rodiče ovlivňují své děti způsobem výchovy, názory či návyky a postoji. Škola má podobnou funkci a ovlivňuje mladistvé taktéž výchovou, dodržováním určitých pravidel a povinností, tudíž rutinou, ale také nabízí místo, kde může být tato skupina otevřenější a chovat se jinak než doma. Mohou vycházet na povrch problémy a starosti, které rodiče nemusejí vidět nebo si mohou tvořit zkreslené představy a iluze o tom, že jich se daná problematika netýká a jejich dítě by se nikdy nedopustilo rizikového chování. V tomto případě hovoříme o styku s drogou či ostatními závislostmi. Zapojení škol a pedagogů by bylo zapojením do prevence. Ve školách by bylo z hlediska projektu pedagogům nabízeno školení v odvětví problematiky závislosti, byla by jim ukázána metodika, jak nejlépe s žáky jednat a jak potenciál problému objevit, popřípadě, jak v rámci primární prevence vůbec zamezit styku s drogou či jiným faktorem způsobující závislost. Program by pedagogům pomáhal najít si cestu k žákům tak, aby se nestyděli/nebáli se přijít s jakýmkoli problémem. Pedagogové by v rámci projektu mohli také navázat spolupráci s rodiči všech dětí, nikoli pouze těch, které momentálně řeší problém závislostí u svých dětí. Programy pro rodiče v rámci škol by byly dobrovolné, nicméně by zde tato možnost byla. Služba by pořádala besedy na půdě školy za účasti pedagogů a rodičů. Rodiče by měli lepší přehled o tom, co se děje, popřípadě, co se dítě může a jak včas rozpoznat problém nebo jak jej řešit, tak, aby se mladiství nebáli se jim svěřit. Zároveň by mohl být vyhrazen prostor pro komunikaci mezi učiteli a rodiči, předání si zkušeností, seznámení s problémy atd. V programech projektu by byl v rámci těchto akcí prostor na základní poradenství této problematiky. Spolupráce se školami by

samozřejmě probíhala i bez přítomnosti rodičů, a to součástí vzdělávacích seminářů na toto téma. Školám by byly poskytovány preventivní programy v podobě besed pro žáky, které by mohly být obohacovány o hosty, kteří si závislostmi prošli a dostali se z nich. Také by na službu byli školou odkazováni žáci s problémy. Škola by mohla zvedat povědomí o službě mezi žáky pomocí již zmiňovaných besed či reklamních sdělení, které by visely na stránkách školy či na místech s vyšším výskytem žáků, například ve vestibulu, společné chodbě nebo třídách.

Město by se do projektu mohlo zapojit pomocí mapování míst s vysokým výskytem rizikové mládeže, zapojování Policie ČR či Městské policie Rýmařov. Především tyto orgány by dohlížely na město nejen ve večerních hodinách. Ve večerních hodinách by pak šlo o intenzivnější dohled, neboť zde hrozí vyšší výskyt vandalismu, ohrožování veřejnosti – hluk, agrese, konfrontace či výtržnictví pod vlivem návykové látky. Ze strany města a policie by nebylo od věci závislého mladistvého odkázat na službu, a především se na něj více zaměřit, mapovat, zda se činu dopouští opakovaně nebo šlo o špatnou shodu náhod. Spolupráce s městem by také mohla probíhat jako PR spolupráce, kdy by město službu mohlo propagovat na veřejných místech – letáky v budově úřadu, na webových stránkách města, sociálních sítích či na veřejných prostranstvích. Město by také mohlo projektu pomoci a částečně jej financovat či v případě potřeby jinak podpořit – akce pro občany s tematikou prevence...

Zapojování dobrovolníků služby by spočívalo v pořádání akcí, setkávání se s veřejností, propagování služby, poradenství či v terénní práci, kdy by dobrovolníci obcházeli místa s větším výskytem mladistvých a na přátelské bázi s nimi diskutovali na téma závislostí. Nejednalo by se však o vnučování se mezi mladistvé, ale přirozenou komunikaci, čímž pádem by dobrovolníci mohli tímto způsobem mapovat problematiku a místa výskytu. Dobrovolníci by také mohli mít na starost vyvěšování letáků, spravování sociálních sítí služby, webové stránky, aktivity pro mladistvé či přispívání svými příběhy, zkušenostmi a zážitky na webové stránky zařízení.

8 Cíl projektu

Primárním cílem projektu je vytvořit službu pro cílovou skupinu mladistvých ve věku 15-26 let v Rýmařově, která se potýká s problémy závislosti na návykových látkách, popřípadě k tomu směřuje. Díky závislostem se častěji vyskytuje rizikové chování (ničení veřejného prostranství, slovní napadání...) a není zde služba, která by tuto skupinu podchytila a pomohla ji s řešením této situace.

Zároveň je důležité navázat spolupráci s místními školami a pomoci primární prevence problém závislosti na návykových látkách eliminovat. Primární prevence bude probíhat v podobě besed pro žáky/studenty, kteří díky nim minimalizují či úplně ztratí zájem o prvotní styk s návykovou látkou. V případě výskytu již závislého žáka/studenta bude služba podnikat takové kroky, které budou nápomocné a jedinci prospěšné. Těmito kroky je myšleno primárně poradenství, díky kterému společně s žákem/studentem sociální pracovník najde zdroje a limita, se kterými je třeba pracovat. V případě potřeby sociální pracovník klienta odkáže na navazující službu. Služba bude především domlouvat tato setkání s potenciálním klientem školy se školou, která by měla tuto problematiku mapovat a včas službu kontaktovat.

Spolupráce se školou bude probíhat také v rámci seminářů pro rodiče a pedagogy (popř. metodiky prevence), kdy cílem bude zajistit těmto aktérům vzdělání v oblasti problematiky závislosti. Rodiče a pedagogové tak lépe porozumí svým dětem/studentům, budou kompetentnější rozpoznat potenciálně vznikající problém v oblasti závislosti na návykové látce a budou vědět, jak správně nebo lépe s mladistvým na toto téma komunikovat a jak vytvořit vzájemnou důvěru. Popřípadě, které způsoby zvolit, abych v roli rodiče mohla přijmout fakt, že si můj potomek prochází něčím takovým. Je samozřejmé a předvídatelné, že ne všichni rodiče nebo pedagogové tuto možnost využijí. Z tohoto důvodu služba se souhlasem školy vytvoří cílenou reklamu ve škole – plakáty nebo letáky ve třídách či chodbách, reklamy ve školních televizích, stránkách nebo sociálních sítích.

Neodmyslitelnou součástí služby bude poskytnout mladistvým zázemí, kde najdou pochopení, zájem, přátelské prostředí a aktivity, díky kterým se nebudou nudit, a tak nebudou mít prostor navrátit se zpět k experimentování s návykovými látkami. Zároveň to bude místo, kde si klienti mezi sebou budou předávat zkušenosti, vzájemně se motivovat a pomáhat. Služba také zajistí sociální rehabilitaci pro klienty navracející se zpět z léčení, kteří potřebují pomoci s nábívkou dovedností a zvládnutí úkolů, které jim dříve nebyly vlastní. Bude jim rovněž napomáháno v navazování nových sociálních vztahů a navrácení sociálního statusu v okolí.

V rámci osvěty a zviditelnění služby budou pořádány občasné akce pro veřejnost, které místní občany s problematikou města seznámí. Nabízena bude také spolupráce v rámci

dobrovolnictví, popřípadě pracovní příležitosti. Občané budou mít pojem o tom, že se v Rýmařově nachází organizace, která má zájem s problematikou bojovat a být nápomocná. Zároveň se počítá s tím, že díky těmto akcím vzroste klientela služby. S tím se také pojí fakt, že občané na službu budou dosti pravděpodobně odkazovat své děti, vnoučata či známé. Předpokládám s možností narůstajícího pochopení veřejnosti a mírnění rizikového chování cílové skupiny. Rovněž může nastat situace, že akce pořádané pro veřejnost nebudou tolik třeba nebo vymizí úplně. Nejedna se tedy o dlouhodobě udržitelný cíl.

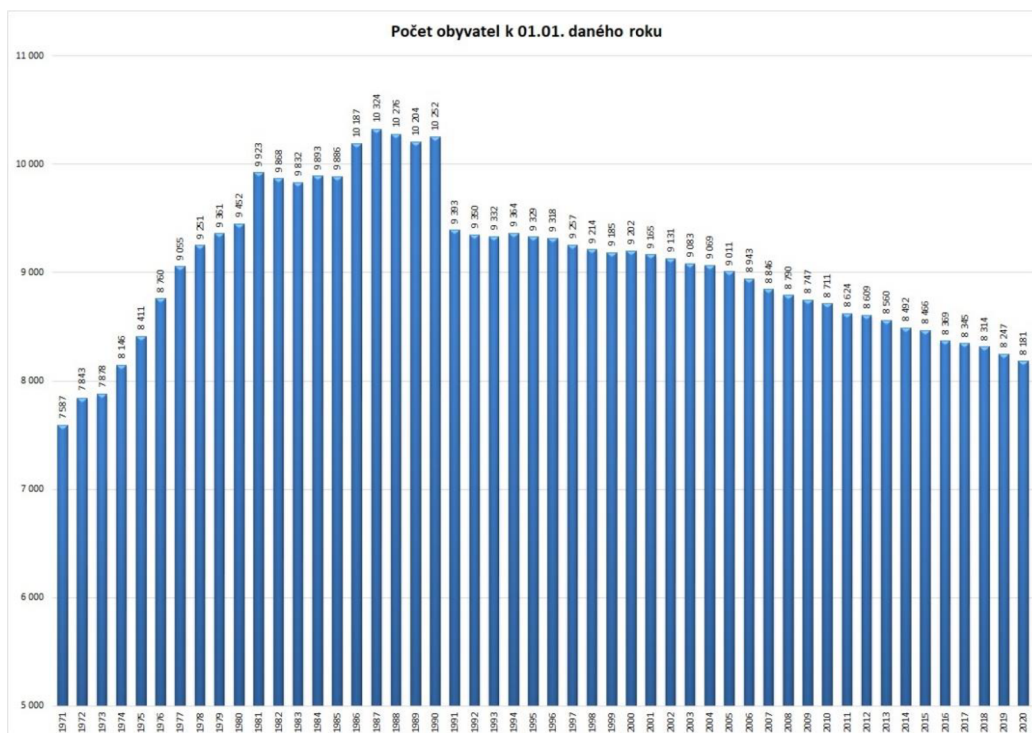
9 Cílové skupiny

Projekt nesoucí název Prevence závislosti na návykových látkách bude primárně sloužit ve prospěch cílové skupině mladistvých od 15-26 let, u které byl zaznamenán problém se závislostmi na návykových látkách nebo skupina vykazovala značné tendence směřující k této problematice. Mladistvým tento projekt pomůže díky vytvoření sociální služby v jejich okolí, která se blízkosti nenachází nebo díky špatné autobusové dopravě nemusí být tolik dostupná. Služba pak bude mladistvým nápomocná v řešení jejich problémů, které mohou díky této problematice řešit. Předpokládá se, že se bude převážně jednat o zprostředkování kontaktů odborné pomoci, poradenství, sociální rehabilitace po návratu z léčení. Budou potřebovat místo, kde najdou pochopení, útěchu a motivaci problémy řešit. Místo, kde získají spoustu užitečných rad, kde se budou moci socializovat a učit se novým věcem, které jim pomohou v další etapě života.

Cílovou skupinou budou také žáci/studenti místních škol, kterým v rámci služby bude poskytována primární prevence v podobě besed. Besedy tak pomohou žákům/studentům oddálit či úplně zamezit prvotnímu styku s návykovou látkou. Lze také říci, že mezi žáky/studenty škol mohou být již budoucí klienti služby. V takovém případě besedy potenciálním klientům zprostředkují kontakt a povědomí o službě a mohou je tak namotivovat s problematikou začít pracovat.

Projekt bude koncipovaný pro cílovou skupinu města Rýmařova, ve kterém se žádná podobná služba nevyskytuje a problematika se více a více rozvíjí. S navyšujícím počtem užívání návykových látek u mladistvých vznikají další problémy spojené s rizikovým chováním této skupiny. Například se jedná o nevhodné chování a zacházení s městským prostranstvím (ničení laviček, vyvracení značek...), neslušné či vulgární komunikování s místními obyvateli (slovní napadení...), popřípadě nabádání dalších mladistvých k užívání návykových látek.

Dle grafu počtu obyvatel je zřejmé, že obyvatel ubývá, tudíž i mladistvých ve věku 15-26 let, nicméně, jak již vyplynulo, v Rýmařově se stále nacházejí dvě školy, jejichž součástí jsou studenti, kteří přinejmenším odpovídají, alespoň věku cílové skupině projektu. S těmito školami by v rámci primární prevence služba také spolupracovala a pořádala tak besedy pro studenty zaměřené na primární prevenci, popřípadě nabízela kontakty a pomáhala škole řešit situace spojené s touto problematikou.

Obrázek 2: Počet obyvatel Rýmařova

Zdroj: <https://www.rymarov.cz/obyvatelstvo>

První školou je ZŠ Rýmařov, která má dle nejaktuálnější výroční zprávy (2019/2020) dostupné na svých webových stránkách, okolo 70 žáků spadajících minimálně věkem do cílové skupiny projektu. Druhou školou je Gymnázium a SOŠ Rýmařov, která by byla také zapojena do spolupráce. Gymnázium a SOŠ Rýmařov v nejaktuálnější výroční zprávě (2021/2022) zmiňuje počet zhruba okolo 205 žáků studujících středoškolské obory. Spojením počtů mladistvých/žáků máme přibližně 275 osob mezi kterými se budou dosti pravděpodobně nacházet i ti, kteří bojují s problematikou závislosti na návykových látkách a pro které by byla služba primárně určena. Nicméně pro všechny studenty obou škol bude projekt přínosný v rámci primární prevence či v získání kontaktu pro případ řešení potíží.

První tabulka je tabulka z výroční zprávy Základní školy města Rýmařova a uvádí počet žáků 9. tříd, jejichž věk přísluší věku cílové skupiny. Dalšími třídami ZŠ Rýmařov se zabývat nebudu, protože nespádají do věkové kategorie.

9.A	14	9	23
9.B	14	9	23
9.C	15	9	24
9. ročník	43	27	70

Obrázek 3: Počet žáků 9. ročníků ZŠ

Zdroj: Výroční zpráva ZŠ Rýmařov 2019/2020

Dvě přiložené tabulky obsahují počet žáků Gymnázia a Střední odborné školy v Rýmařově. Tyto školy spadají pod jednu instituci a jsou spojeny. V rámci projektu bych tedy ráda spolupracovala s žáky/studenty všech oborů Gymnázia a Střední odborné školy spadajícími do věkové kategorie cílové skupiny, jak v rámci primární prevence, tak také s potenciálními klienty.

Vyšší gymnázium + čtyřleté 5 tříd	Vyšší gymnázium		79
	5.A	79-41-K/81	23
	6.A	79-41-K/81	29
	7.A	79-41-K/81	27
	8.A	79-41-K/81	0
	Čtyřleté gymnázium		19
	1.B	79-41-K/41	0
	2.B	79-41-K/41	0
	3.B	79-41-K/41	0
	4.B	79-41-K/41	19

Obrázek 4: Počet žáků Gymnázia Rýmařov

Zdroj: Výroční zpráva Gymnázia a Střední odborné školy Rýmařov 2021/2022

Tato tabulka obsahuje počet žáků/studentů oborů Střední odborné školy, která je, jak již vyplynulo součástí Gymnázia Rýmařov.

Maturitní obor	Masér sportovní a rekondiční		17
	1.MAS	69-41-L/02	0
	2.MAS	69-41-L/02	0
	3.MAS	69-41-L/02	9
	4.MAS	69-41-L/02	8
Učební obory	Kuchař – číšník		45
	1.KČ víceoborová třída s 1OZS	65-51-H/01	17
	2.KČ víceoborová třída s 2OZS	65-51-H/01	10
	3.KČ víceoborová třída s 3OZS	65-51-H/01	18
	Opravář zemědělských strojů		45
	1.OZS víceoborová třída s 1KČ	41-55-H/01	15
	2.OZS víceoborová třída s 2KČ	41-55-H/01	19
3.OZS víceoborová třída s 3KČ	41-55-H/01	11	

Obrázek 5: Počet žáků Střední odborné školy Rýmařov

Zdroj: Výroční zpráva Gymnázia a Střední odborné školy Rýmařov 2021/2022

Je důležité předpokládat, že potenciální klienti cílové skupiny nebudou pouze ze škol, ale také z jiných institucí Rýmařova či okolí. Věková kategorie cílové skupiny je totiž určena od 15-26 let, přičemž průměrné absolvování střední školy žáky/studenty je okolo 19 let. Vyplyvá tedy, že klienty budou i jiné osoby než pouze žáci/studenti místních škol. V tomto případě se může jednat o pracující mladistvé ve firmách Rýmařova nebo

o nepracující mladistvé, kteří potřebují také pomoci a služba je může pozitivně ovlivnit.

Zároveň bych rámci spolupráce se školami zapojila rodiče a pedagogy, pro které služba zajistí semináře. Tyto semináře pomohou pedagogům (popř. metodikům prevence) a rodičům lépe porozumět tématu závislosti na návykových látkách, včasné rozpoznat problém a učinit kroky k pomoci studentovi/potomkovi. Semináře budou přínosné a pozitivně tak ovlivní všechny strany. Rodiče a pedagogové získají znalosti a žáci/studenti budou vnímat oporu či snahu pomoci.

10 Klíčové aktivity a indikátory

Cílem tohoto projektu je vytvořit službu pro mladistvé, kteří si procházejí závislostí na návykových látkách nebo k tomu mají předpoklady a nevědí, jak z této svízelné situace ven. Služba bude poskytovat poradenství, skupinová sezení, aktivity či následnou péči v podobě sociální rehabilitace. Dále je projekt zaměřen na primární prevenci určenou především pro žáky/studenty škol v Rýmařově. Tato prevence bude probíhat v podobě besed, kdy snahou bude eliminovat či zmírnit vůbec prvotní styk s návykovou látkou, a tak zabránit závislosti. V případě zmapování vznikajícího problému v podobě závislosti, škola kontaktuje službu, která podnikne určité kroky – schůzka s mladistvým, promluvení si o situaci a následné poradenství.

Služba nebude pracovat pouze s mladistvými, kteří jsou primární cílovou skupinou, ale také naváže spolupráci s pedagogy škol a rodiči, kterým v rámci seminářů poskytne vzdělání a zkušenosti v této oblasti.

Klíčové aktivity společně s jejich indikátory jsou podrobněji rozebrány zde:

Klíčová aktivita 1 – Pravidelné setkávání: Součástí pravidelného setkávání bude také poradenství, které bude sloužit, jak k prvotnímu zmapování problému, tak také k pozdější spolupráci a k řešení dalších situací, které neodmyslitelně k závislostem na návykových látkách patří. V rámci poradenství klientovi mohou být sdělovány informace týkající se návazných služeb nebo také předání užitečných kontaktů či návrhů řešení situace. Pravidelná setkávání poskytnou klientovi pocit toho, že se o něj někdo zajímá a není na své problémy sám. Dále budou zaznamenávat posun klienta a růst klienta. Tato aktivita bude provozována standartně jednou měsíčně. V případě potřeby se klient může na službu (sociálního pracovníka, pracovníka v sociálních službách) obrátit dříve. Setkávání jsou určena pro všechny klienty. Odhadovaný počet je stanoven na 10–15 klientů.

Indikátor splnění: Indikátorem splnění v této oblasti bude krátký evaluační dotazník se zpětnou vazbou. Tento dotazník obdrží jedenkrát měsíčně každý klient účastnící se pravidelného setkávání. Dotazníky následně budou uchovávány a v případě potřeby použity pro zlepšení kvality služby.

Klíčová aktivita 2 – Aktivizační činnosti (vzdělávání v oblasti finanční gramotnosti, zdraví, nácvik řešení situací či dovedností): Aktivizační činnosti, jako každá aktivita zařízení bude dobrovolná, přičemž bude poskytovat činnosti potřebné do dalších let života. Do aktivizačních činností lze zařadit ledacos, tudíž veškeré aktivity budou sjednávány po vzájemné domluvě účastněných. Příkladem je: Klienti se domluví společně s pracovníkem v sociálních službách, že by ten a ten den chtěli dělat určitou

aktivitu, která bude naučná. Může se jednat o aktivity pomáhající v oblasti finanční gramotnosti – klienti získají cenné rady, jak efektivně hospodařit, aktivity spojené s nácvikem dovedností – nácvik pohovoru, vyřizování úředních záležitostí (vzorově vyplňování důležitých dokumentů), vaření (učení přípravy jednoduchých pokrmů). Aktivizační činnost bude probíhat jednou týdně, přičemž přesné zaměření činnosti bude voleno klienty. Tyto činnosti budou také vhodné pro osoby/klienty procházející sociální rehabilitací. Počet klientů je předpokládán zhruba okolo 10.

Indikátor splnění: Prezenční listina, která bude také sloužit k statistice návštěvnosti a zájmu této aktivity.

Klíčová aktivita 3 – Besedy v rámci primární prevence na školách: Besedy budou cíleny na žáky/studenty, kteří díky besedám budou eliminovat či odstraňovat zájem o experimentování s návykovými látkami. Zároveň besedy napomohou žákům/studentům, kteří již do styku s návykovou látkou přišli a projevují se u nich signály vzniku závislosti na návykové látce. Díky besedám žáci/studenti zaznamenají existenci služby a dostanou tak příležitost se v případě potíží na někoho obrátit. Besedy proběhnou standardně každé tři měsíce (výjimkou jsou letní prázdniny, kdy se besedy konat nebudou). V případě potřeby a zájmu školy je možnost se domluvit na častějším programu. Počtem zúčastněných je zhruba 275 žáků/studentů (potenciální klienti/klienti) škol Rýmařova.

Indikátor splnění: Prezenční listina žáků a evaluační dotazník se zpětnou vazbou lektorovi.

Klíčová aktivita 4 – Semináře pro pedagogy (popř. pro metodiky prevence) a rodiče: Jak jsem již zmínila, tak služba ve spolupráci se školou zajistí také semináře pro pedagogy a rodiče, kteří se mohou vzdělávat v oblasti této problematiky, a tak jí lépe porozumět. Seminář pomůže zúčastněným s komunikací (s jejich žákem/studentem/potomkem), s včasným zaznamenáním či povšimnutím si signálu představující riziko s užíváním návykových látek a s včasným zakročením. Obecným cílem je naučit rodiče a pedagogy komunikovat tak, aby se mladistvý (žák/student/potomek) nebál svěřit s tím čím si prochází. Semináře budou určeny pro rodiče již závislých potomků, ale také pro rodiče a pedagogy, kteří chtějí být připraveni na každou situaci nebo pro rodiče, kteří mají u svých dětí podezření. Standardně tyto semináře proběhnou 1-2x za měsíc (semináře nebudou probíhat v období jarních prázdnin červenec-srpen), dle zájmu školy a rodičů. Stanovený počet zúčastněných je odhadnut na 30-35 osob.

Indikátor splnění: Naplnění této aktivity se prokáže prezenční listinou zúčastněných a vyplněním krátkého evaluačního dotazníku, který bude vyplňován 1x za 2 měsíce, jako zpětná vazba lektorovi.

Klíčová aktivita 5 – Pořádání akcí klienty pro veřejnost (dny otevřených dveří, výročí...): Tato aktivita je vhodná opět pro všechny klienty, neboť díky ní se mohou více socializovat, předávat své zkušenosti dalším lidem a představit tak téma závislosti na návykových látkách z jiné strany. Veřejnost díky těmto akcím lépe pochopí tuto problematiku. Zároveň se zde objeví prvky primární prevence, kde lektor předá veřejnosti potřebné informace či kontakty. Aktivita je užitečná pro všechny zúčastněné a uskuteční se vždy jednou za rok v letních obdobích. Počet klientů se zájmem se podílet na těchto akcích odhaduji na 5.

Indikátor splnění: Indikátorem je seznam účastněných klientů a zpětná vazba v podobě evaluačního dotazníku.

	Klíčová aktivita 1	Klíčová aktivita 2	Klíčová aktivita 3	Klíčová aktivita 4	Klíčová aktivita 5
	Pravidelná setkávání	Aktivizační činnost	Besedy pro školy	Semináře pro pedagogy a rodiče	Pořádání akcí klienty pro veřejnost
Indikátory splnění	Krátký evaluační dotazník	Prezenční listina	Prezenční listina a evaluační dotazník	Prezenční listina a evaluační dotazník (1x za 2 měsíce)	Seznam zúčastněných a evaluační dotazník
Harmonogram	Celoročně	Celoročně	Leden, březen, září, listopad	Leden-prosinec (kromě června a srpna)	Červenec
Počet	10-15	cca 10	275	30-35	cca 5

Tabulka 1: Klíčové aktivity, indikátory, splnění, harmonogram a počet

11 Průzkum potvrzující potřebnost služby

Při vytváření tohoto projektu jsem oslovila několik obyvatel, kterých jsem se zeptala, zda vnímají službu, jako potřebnou a jestli by ji v Rýmařově uvítali. Rozhovor probíhal přes mobilní telefon a účastníci chtějí zůstat anonymní.

První tři osoby, kterých jsem se nezávisle na sobě ptala, byli obyčejní obyvatelé města, kteří vnímají problematiku a všímají si mladistvých prokazujících rizikové chování pod vlivem návykové látky. Zeptala jsem, zda by službu uvítali a jestli to vnímají jako dobrý nápad. První mi odpověděl takto: „Ano, služba by byla fajn. Určitě bych se nebránila, aby něco takového pro ty mladé vzniklo. Možná by se tolik nepoflakovali, nenudili se a nevymýšleli „hovadiny“. Otázka je kolik by jich tam chodilo, protože v dnešní době, jak nenabízíte telefon do ruky nebo počítač, tak se bojím, že by je to nezajímalo. Musela byste opravdu ty mladé něčím přitáhnout a namotivovat je, protože v některých potenciál je a kazí se úplně zbytečně. Z mé strany bych však o některých věděla, kteří by to potřebovali jako sůl a ráda bych jim službu doporučila. Ve svém okolí mám známého, jehož rodinný známý s něčím podobným bojuje a je nakloněn k tomu něco takového navštívit.“ Druhého respondenta jsem se zeptala obdobně. Odpověděl takto: „Dívejte se, určitě by to dobrý bylo, ale nejsem si jistý, jestli by to bylo efektivní.

Nechci Vás nějak odrazovat, ale chtělo by to velké páky k tomu přesvědčit mladé, aby pro sebe něco udělali a službu pravidelně navštěvovali. Je pravdou, že se nudí a vymýšlí kraviny. Například experimentování s drogami, cigaretami a těmi nikotinovými pytlíky atd., tak by možná bylo fajn pro ně něco vymyslet, ale něco, co je fakt chytne. Zároveň by nebylo špatný v rámci toho s nimi o tom mluvit a nabízet jim řešení. Z mé strany by to bylo super, kdyby to fakt fungovalo, ale muselo by to fungovat na bázi přátelské komunikace, protože si myslím, že mladé nechytne nějaká formalita. Ještě bych chtěla říct, že by služba byla prospěšná i ve škole, jak jste říkala. Líbilo by se mi to, protože potenciál veškerého chování je většinou ve škole.“ Poslední osoba odpovídala na obdobnou otázku, jako první dvě. „Bylo by to něco nového, co by určitě přilákalo, takže službu vnímám pozitivně. Jediný problém je, že ti mladí jsou tak znuďení, že nevím, jestli by je to dlouhodobě chytlo. Jak budete mít poutavé aktivity a program, tak si zas myslím, že přijdou. Víte myslím to tak, že byste mohla zaměřit některé aktivity na jejich rozvoj, a tak je nasměrovat správným směrem. Mladých je tu zatím dost a problémů mají též hodně, tak si myslí, že klientela by se našla.“

Ptala jsem se také potenciálního klienta, který by službu mohl buď sám nebo společně se svými přáteli navštěvovat. Položila jsem mu otázku, zda by službu ocenil, navštěvoval i jestli by byla nápomocná. Odpověděl: „Asi takhle, mám dny, kdy mám úplně chuť být normální. Chodit normálně do práce, žít slušný život, v budoucnu založit rodinu, najít si normální ženskou a být ok. Jenže pak tu jsou dny, kdy mám chuť se na všechno vykašlat. Nemám motivaci. Kdyby ta služba, kterou chceš vytvořit byla

postavená tak, že mě nebo mé kámoše namotivuje a stálo by to opravdu za to, tak bych to zkusil, ale zas. Moc si nepotrpím na formalitách. Jsem normální chlap a odbornosti mi nic neříkají. Odradilo by mě to. Kdybych viděl, že je to super a pomáhá mi to, mohl bych říct, že nápomocná je. Takže jo, založ, bude to fajn, ale pod podmínkama, co jsem říkal. Žádný formálnosti. Odstup ano, ale brát mě normálně.“

12 Management rizik

Předpokládaným rizikem projektu může být celkový nezájem o službu, což znamená, že se služba nemusí v okolí uchytit, i když analýza potřeby či průzkum prokazoval něco jiného. V rozhovorech (telefonátech) byli zúčastnění pro založení služby, nicméně bohužel z kapacitních důvodů nebylo možné oslovit všechny občany Rýmařova, tudíž je možné, že někteří mít zájem nebudou a služba bude málo efektivní. Toto riziko však hodnotím, jako méně pravděpodobné, neboť je zřejmé, že problematika se v Rýmařově dosti vyskytuje. Mladiství budou mít zájem o službu minimálně, co se aktivizačních činností týká, protože zájmové kroužky SVČ Rýmařov už nemusí být tolik atraktivní. Dalším rizikem je nedostatek financí. Vzhledem k vysoké inflaci se rapidně zvyšuje cena nejen energií. Je tedy možné, že z finančního hlediska nebude služba moci fungovat a dojde k jejímu zavření. Pravděpodobnost je střední, neboť finance nemusejí být stabilní a není zřejmý počet nečekaných výdajů nebo navyšování energií, nájmu atd. Dále dotace nemusejí být tak vysoké, aby pokryly některé položky. Toto riziko hodnotím jako středně pravděpodobné. Rizikem můžeme vnímat také nezájem ze strany škol o vzájemnou spolupráci, což by znamenalo nezájem o besedy (v rámci primární prevence) nebo o semináře pro pedagogy a učitele. U tohoto rizika je nízká pravděpodobnost, protože besedy jsou stále potřeba a nových žáků/studentů přibývá. Totéž lze říci i o rodičích, neboť s narůstajícím počtem žáků/studentů narůstá počet rodičů a s narůstáním počtu těchto osob může vzniknout větší pravděpodobnost závislosti na návykových látkách, tudíž je potřeba prevence. Jiným rizikem může být docílení takových výsledků, že služba za určitou dobu ztratí smysl a nebude potřebná, protože rizikové chování mládeže a problematika závislosti na návykových látkách se extrémně zmírní či vymizí úplně. Opět riziko vnímám, jako méně pravděpodobné, protože vždy se najde někdo, kdo bude potřebovat pomoci v této oblasti. Plánované akce vytvořené službou mohou taktéž zaniknout, neboť už nebudou informace, které by veřejnost neznala, neslyšela či potřebovala vědět. V tomto směru je zbytečné se dále takovým akcím věnovat. U těchto akcí je toto riziko dosti pravděpodobné, protože se jedná o krátkodobý cíl.

Přehled předpokládaných rizik, pravděpodobností a navrhovaných opatření:

Identifikace předpokládaného rizika	Pravděpodobnost	Návrhy preventivních opatření
Nezájem o službu	Nízká pravděpodobnost	Cílená reklama (ve školách, firmách, obchodech); aktivity, které upoutají a budou dosti zajímavé; přátelský přístup a podmínky
Nedostatek financí	Střední pravděpodobnost	Odkládání si rezervy, šetření, úsporné fungování
Nezájem o spolupráci ze strany škol (besedy, semináře pro pedagogy a rodiče)	Nízká pravděpodobnost	Poutavé programy, měnící se programy, měnící se lektoři, zábavné besedy, diskuze (nabídnou prostor všem)
Extrémní zmírnění či vymizení problematiky závislosti na návykových látkách a rizikové chování	Nízká pravděpodobnost	Mapování problematiky, odhalení skrytých problémů, reklama
Plánované akce	Vyšší pravděpodobnost	Snížit počet pořádaných akcí, na každé akci nabídnout něco jiného, zapojit do přípravy akcí uchazeče/zájemce

Tabulka 2: Rizika, pravděpodobnost a návrhy preventivních opatření

13 Výstupy a výsledky projektu

Výstupem projektu je primárně vytvořit službu pro mladistvé bojující nebo směřující k závislostem na návykových látkách v jejíž rámci budou zprostředkována setkávání, aktivity či činnosti, které cílové skupině dají prostor na sebevyjádření se, rozvoj, naučení se něčeho nového, zabavení se nebo také socializování se. Dále pak po záštitou již vzniklé služby bude realizována spolupráce s místními školami, kterým budou nabízeny besedy v rámci primární prevence. Besedy pomohou žákům/studentům vysvětlit závažnost užívání návykových látek a jejich rizika. Snahou bude eliminovat či zmírnit kontakt žáka/studenta s návykovou látkou. Semináře pro pedagogy (popř. metodiky prevence) a rodiče také patří do vzájemné spolupráce škol a služby. Výstupem této činnosti je vzdělat aktéry v problematice závislosti na návykových látkách u této cílové skupiny, pomoci jim s komunikací na této závislosti na návykových látkách, a tak včasné odhalit potenciální vznik problému. Následujícím výstupem projektu je pořádání veřejných akcí pro veřejnost (DOD, výročních akcí, vzdělávacích akcí). Tyto akce pomohou veřejnosti lépe pochopit tematiku závislosti na návykových látkách a také zvednou pojetí o tom, že služba tohoto rázu na jejich území existuje.

U výsledky projektu a aktivit se předpokládá, že všechny aktéry vzdělají v oblasti závislosti na návykových látkách, předají důležité informace (kontakty, odkazy, postupy...), pomohou a podpoří v řešení svízelných situací, realizují osobní růst či změnu, motivují. Někteří zúčastnění pochopí situaci druhých a služba tak získá nové potenciální klienty.

Veškeré výsledky se zhodnotí dle údajů plynoucích krátkých evaluačních dotazníků vyplněných klienty, studenty/žáky, pedagogy nebo rodiči, popřípadě dalších zúčastněných. Další výsledky budou hodnoceny na základě prezenčních listin či seznamů účastníků, a tak se prokáže efektivita projektu/akce.

14 Popis přidané hodnoty projektu

Aktivity projektu, tedy služby povedou k celkovému zlepšení situace města. Především dojde ke zlepšení vztahů mezi občany a mladistvými, neboť u mladistvých navštěvující službu dojde ke zmírnění rizikového chování. Služba totiž poskytne pro tuto skupinu prostředí, ve kterém najdou podporu se situací začít pracovat. Nebude tak docházet k ničení veřejného prostranství (vyvracení značek, ničení laviček, zastávek...) či ke slovním napadáním veřejnosti a k dalším nepříjemnostem. Občané budou žít v harmonii a jejich náplněmi přestanou být stížnosti na toto chování. S tímto tématem se váže efektivní práce s mladistvými, která neodmyslitelně do náplně projektu patří a která napomůže řešit další situace a předcházet tak rizikům. Mladiství nezískají pouze místo, kam budou moci docházet a řešit tak své obtíže, ale získají potřebné informace, kontakty, zdroje či náhled na celkovou situaci, názory sociálních pracovníků a informace o dalších rizicích a příležitostech.

Projektem vznikne místo, které nabídne spolupráci dalším institucím, jakož jsou místní školy, které díky službě nemusejí shánět lektory poskytující besedy v rámci primární prevence, a tak ušetří spousta peněz. Zároveň veškerá spolupráce bude probíhat v místě, tudíž v Rýmařově. Besedy také pomohou s odhalením problematiky závislosti na návykových látkách, a tak škola předejde další újmě. Totéž lze říci i o seminářích určených pro rodiče a pedagogy poskytující vzdělávání v této oblasti.

Služba založená na základě tohoto projektu začne pořádat různorodé akce, především na téma závislosti na návykových látkách, a tak zvýší popularitu služby, získá nové klienty a zároveň veřejnost vzdělá v této oblasti. Veřejnost také pochopí chování některých mladistvých, bude shovívavější a dosti pravděpodobně upustí od odsuzování. Další výhodu vidím v tom, že na akcích budou nabízeny pracovní příležitosti či dobrovolnictví, neboť předpokládám, že se služba bude dále rozšiřovat a bude potřeba nových lidí do týmu. Jedná se tedy o výbornou příležitost pro občany Rýmařova a město, neboť přibudou nové pracovní pozice.

15 Harmonogram – Ganttův diagram

V tabulce je vytvořen harmonogram, který je udělán dle Ganttova diagramu. Můžeme zde vidět aktivity projektu. U některých bude docházet k tomu, že budou realizovány v jiných termínech či datumech, neboť někteří zúčastnění nemusejí termín dodržet z důvodů svých vlastních povinností. Dále se pak na termínech budou osoby domlouvat individuálně společně s pracovníky. Ukázkovým příkladem je aktivita Pravidelná setkávání, která bude probíhat dvakrát měsíčně, dle potřeby i častěji a klienti si termíny navolí individuálně, proto je rozsah počtů dní v harmonogramu zaznamenán tímto způsobem. Totéž můžeme říci i o aktivitě Aktivizační činnost, která proběhne jednou týdně, ale přesný den bude na domluvě. Besedy pro školy budou probíhat zhruba jedenkrát (kromě letních prázdnin) za tři měsíce, a to v měsíci lednu, březnu, květnu, září a listopadu. Opět je možnost se domluvit na intenzivnějším navštěvování škol. Z tohoto důvodu je tato aktivita v harmonogramu označena jako roční. Předpokládané dny jsou označeny. Obdobným příkladem jsou semináře pro rodiče a pedagogy (popř. metodiky prevence), které se uskuteční každý měsíc, kromě letních prázdnin, nicméně dny budou opět na konkrétní domluvě. Aktivity, které připadne pouze jeden den v roce, jsou akce pořádané klienty pro veřejnost. Dá se předpokládat zvýšený zájem o tuto aktivitu, tudíž je dost pravděpodobné, že termíny budou přidány. O všech aktivitách v diagramu všeobecně platí, že hrozí riziko nenaplnění, předčasného ukončení z důvodu nezájmu či celkového posunutí harmonogramu z důvodu opožděného průběhu. Veškeré aktivity jsou plánovány na předpokládaný den, nikoli však na den, který bude 100% realizovaný. Jak již bylo zmíněno, vše bude na komunikaci a domluvě mezi zúčastněnými.

Aktivity	Od	Do	Počet dní	Počet pracovních dní	02.01.2024	12.01.2024	06.07.2024	16.11.2024	22.12.2024
Pravidelná setkávání	02.01.2024	22.12.2024	355	254					
Aktivizační činnost	02.01.2024	22.12.2024	355	254					
Besedy pro školy	12.01.2024	16.11.2024	309	221					
Semináře pro pedagogy a rodiče	02.01.2024	22.12.2024	355	254					
Pořádání akcí klienty pro veřejnost	06.07.2024	06.07.2024	0	0					

Obrázek 6: Harmonogram aktivit projektu

Zdroj: Vlastní zdroj

16 Rozpočet

Rozpočet projektu, který je zde navrhnut je vytvořen pro celý kalendářní rok. Jsou zde zaznamenány všechny náklady, které v projektu vzniknou. Vzhledem k aktuálnímu období vysoké inflace, lze předpokládat s tím, že náklady budou vyšší než dříve u podobných projektů.

Zdrojem financování jsou dotace získané od Moravskoslezského kraje či Ministerstva práce a sociálních věcí.

Tabulka se skládá z bodů zahrnující osobní náklady, jejichž hodnota byla vypočítána na 4 328 330 Kč, přičemž za pomoci dotace MPSV byl reálný náklad projektu 3 648 330 Kč. Druhým bodem jsou provozní náklady, které jsou vyčísleny na počet 2 102 895 Kč, nicméně za pomoci dotací MSK se celkový náklad dostal na hodnotu 1 564 295 Kč. Při shrnutí celkových nákladů a financování z dotací získáváme částku 5 212 625 Kč, která je reálným nákladem projektu.

	Výpočet nákladů	Zdroj financová ní – rozpočet dotace	Poznámky
a) osobní náklady celkem	4 328 330		
náklady na zaměstnance celkem	3 001 520		
v tom: - hrubé mzdy	2 736 520	- Dotace MPSV: 680 000	
v tom: - DPP a DPČ	265 000		
odvody na soc. a zdrav. pojištění	1 326 810		
v tom: - pojištění z mezd zaměstnanci	314 710		
v tom: - pojištění za zaměstnance	924 900		
v tom: - ostatní pojistné – zákonné	87 200		
b) provozní náklady celkem	2 102 895		
materiálové náklady	1 058 881		
v tom: - potraviny	28 200		
v tom: - kancelářské potřeby	150 681		
v tom: - vybavení DDHM do 80 tis. Kč/ks	750 000	- Dotace MSK: 488 600	- firemní mobilní telefony - vybavení kanceláří + společenské místnosti - Dotace na pořízení PC, notebooků či dalšího drobného majetku (komody, stoly...)
v tom: - ostatní materiál	130 000		- tisk, tonery, vazby
Nemateriálové náklady	1 044 014		

v tom: - energie	500 000		
v tom: - cestovné	66 170		
• cestovné zaměstnanců	38 453		
• cestovné ostatní	23 717		
v tom: - ostatní služby	477 844		
• nájemné	114 295		
• právní ekonom. služby	130 000		
• školení a kurzy	144 653		
• pořízení DNM do 60 tis.	20 896		- Software pro PC a programy
• jiné ostatní služby	68 000	- Dotace MSK: 50 000	- instalace programů do PC, instalace kamerového systému
Náklady celkem	6 431 225	1 218 600	

Tabulka 3: Rozpočet

17 Logframe projektu

	Zdůvodnění	Objektivně ověřitelné ukazatele	Zdroje a prostředky ověření	Předpoklady a rizika
Cíl projektu	Cílem projektu je vytvoření služby pro mladistvé potýkající se se závislostmi na návykových látkách. Zároveň služba vytvořená projektem nabídne spolupráci místním školám, kde podnikne besedy v rámci primární prevence a vzdělávací semináře pro pedagogy a rodiče.	Návštěvnost zhruba 20-40 klientů. Spolupráce s místními školami, tudíž s více jak 30 pedagogy a s 275 žáky/studenty.	Statistika získaná z evaluačních dotazníků, popřípadě počet zúčastněných na prezenční listině	Rizikem může být malá návštěvnost, nespolupráce se školami, malá podpora ze strany města nebo kraje. Předpokládá se, že někteří pedagogové či rodiče nebudou mít zájem se účastnit vzdělávacích seminářů.
Účel projektu	Díky projektu se zmírní počet mladistvých závislých na návykových látkách, a tak se zmírní i rizikové chování, které ve městě	Vizuální změny prostředí, díky zmírnění rizikového chování, plynoucí spokojenost občanů ověřená rozhovory či dotazníky.	Prezenční listiny, Krátké evaluační dotazníky Viditelné změny v okolí města, minimalizace	

	panuje. Mladiství získají službu, která jim bude oporou a pomocí. Objeví se služba, která bude v místě a podnikne kroky primární prevence v rámci škol. Pomůže tak rodičům a pedagogům tematiku lépe chápat a uchopit.		stížností obyvatel	
Výstupy	Vytvoření služby dojde k tomu, že mladiství budou mít místo, kde budou mít prostor sebevyjádření se, osobní rozvoj, zabavení se, socializování se. V rámci spolupráce se školami budou realizované besedy (primární	Minimalizace rizikového chování ve městě (vizuální změny stavu veřejného prostranství), vzdělanost cca 30-35 rodičů/pedagogů v oblasti závislosti (lepší atmosféra na půdě školy a doma), ovlivnění zhruba 275 žáků/studentů v oblasti	Statistické údaje získané z počtu návštěvnosti a absolvování besed či kurzů	Předpokládá se, že ne všichni zúčastnění či klienti budou mít stejnou představu fungování, jako pracovníci. Je tedy možné, že službu projektu nebudou někteří navštěvovat.

	prevence) a semináře pro pedagogy a rodiče. Dále pak vzniknou akce pro veřejnost.	primární prevence.		
Klíčové aktivity	Pravidelná setkávání, aktivizační činnosti, besedy, semináře pro pedagogy a rodiče, akce pořádané klienty pro veřejnost	Motivovanost mladistvých a zapojení se do dalších aktivit podporující jejich zdraví a stav. Snížení rizika užívání návykových látek u většiny klientů/studentů. Lepší vzdělanost v oblasti závislosti na návykových látkách. Viditelná změna postavení občanů.	Krátký evaluační dotazník Prezenční listina Seznam zúčastněných	Rizikem může být malá atraktivita těchto aktivit.

Tabulka 4: Logframe projektu

Závěr

Mnou psaná bakalářská práce se věnuje tématu Prevence závislosti na návykových látkách, kdy cílem bylo vytvořit návrh projektu, který by se realizoval ve městě Rýmařově. Projekt představuje vytvoření služby v tomto městě, neboť se zde žádná podobná služba nenachází, popřípadě je velice obtížné do podobného zařízení dojet, neboť autobusová a vlaková spojení nejsou dostačující a cestování by mohlo být pro tuto skupinu demotivující. Problematika závislosti je dle analýzy potřebnosti rozmanitá, tudíž je třeba vytvořit řešení. Není zde místo či zařízení, které by bylo schopno včasné podchytit tuto problematiku a zajistit tak mladistvým službu, která by jim pomohla tyto komplikace řešit, nabízet jim pomoc, podporu, pochopení či aktivity, které by jim napomohli s odstraněním této závažné situace. Ve školách, kde většinou ke styku k návykovým látkám primárně dochází, nejsou zavedeny natolik efektivní programy primární prevence, aby tato limita zmírnila či odstranila, proto služba bude nápomocná i tam a nabídne školám spolupráci. V rámci této spolupráce poskytnou besedy v rámci primární prevence a semináře pro pedagogy či rodiče. Všechna tato opatření povedou ke zlepšení situace na obou stranách. Mladiství se nebudou ostýchat o svých potížích mluvit a říct si o pomoc, rodiče/pedagogové budou vědět, jak jim efektivně pomoci. Je tedy zřejmé, že realizace projektu by nepomohla pouze na jedné straně, ale byla by prospěšná i jinde.

V této práci se také zabývám aktivitami, které budou klíčové pro práci s touto skupinou. Snažila jsem se zde podrobně popsat celý průběh a přínos. Primární aktivitou určenou pro klienty služby a která je z mé strany nejvíce jasná a efektivní, jsou pravidelná setkávání. Tato setkávání klientovi pomohou s problémy, namotivují ho se sebou pracovat a přinesou podstatné informace či návrhy řešení. Dalšími aktivitami, které již byly zmíněny jsou besedy, semináře pro pedagogy a rodiče, ale také veřejné akce pořádané klienty. Tyto akce podpoří celý chod služby, ale především klienty, kteří si zde očistí jméno a veřejnost seznámí se svými potížemi. Veřejnost pak lépe zpracuje a pochopí výskyt rizikového chování.

Závěrem si troufnu říci, že realizací tohoto projektu dojde ke zlepšení celkové situace ve městě, neboť mladiství získají zdroj, který jim pomůže z nouzové situace, tudíž nebudou tak často či vůbec užívat návykových látek. Z tohoto důvodu dojde k minimalizaci, nebo úplné eliminaci rizikového chování a obyvatelé města se budou cítit bezpečněji a lépe. Zároveň školy získají ve svém okolí podporu a nebudou muset hledat mimo město jinou a zbytečně tak ztrácet finance.

Bibliografie

- FOITOVÁ, Z., et al. Zapojení peer konzultantů do komunitní a lůžkové péče o duševní zdraví. *Praha: CRPDZ*, 2016.
- FRYČ, Jindřich, Zuzana MATUŠKOVÁ, Pavla KATZOVÁ, et al. *Strategie vzdělávací politiky České republiky do roku 2030+*. Praha: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, 2020. ISBN 978-80-87601-46-4. Dostupné z: <http://www.msmt.cz>
- GLADKIJ, Ivan a Ladislav STRNAD. *Zdravotní politika, zdraví, zdravotnictví*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2002. ISBN 80-244-0500-8.
- GLADKIJ, Ivan. *Management ve zdravotnictví: ekonomika zdravotnictví : řízení lidských zdrojů ve zdravotnictví : kvalita zdravotní péče a její vyhodnocování*. Brno: Computer Press, 2003. Praxe manažera (Computer Press). ISBN 80-7226996-8.
- HEYWOOD, Andrew. *Politické ideologie*. Praha: Eurolex Bohemia, 2005. Politologie (Eurolex Bohemia). ISBN 80-86861-71-6.
- KALINA, Kamil. *Drogy a drogové závislosti: mezioborový přístup*. 2. Praha: Úřad vlády České republiky, c2003, 343 s. ISBN 8086734056.
- KALINA, Kamil. *Drogy a drogové závislosti: mezioborový přístup*. Praha: Úřad vlády České republiky, c2003. Monografie (Úřad vlády České republiky). ISBN 80-86734-05-6.
- KALINA, Kamil. *Psychoterapeutické systémy a jejich uplatnění v adiktologii*. Praha: Grada, 2013. ISBN 978-80-247-4361-5.
- KANT, Immanuel. *Základy metafyziky mravů*. Praha: Svoboda, 1976.
- KREBS, Vojtěch a Jaroslava DURDISOVÁ. *Sociální politika*. Praha: Codex Bohemia, 2015. ISBN 978-80-7478-921-2.
- KUKLOVÁ, Marie. *Kognitivně-behaviorální terapie v léčbě závislosti*. Praha: Portál, 2016. ISBN 978-80-262-1101-3.
- MAREČKOVÁ, J. et al. *Drogy: otázky a odpovědi : [příručka pro rodinné příslušníky a pomáhající profese]*. Praha: Portál, 2007. Rádci pro zdraví. ISBN 978-80-7367-223-2.
- MATOUŠEK, Oldřich, KŘIŠŤAN, Alois, ed. *Encyklopedie sociální práce*. Praha: Portál, 2013. ISBN 978-80-262-0366-7.
- MATOUŠEK, Oldřich, Pavla KODYMOVÁ a Jana KOLÁČKOVÁ, ed. *Sociální práce v praxi: specifika různých cílových skupin a práce s nimi*. Praha: Portál, 2005. ISBN 80-7367-002-x.
- MATOUŠEK, Oldřich. *Metody a řízení sociální práce*. Praha: Portál, 2003. ISBN 8071785482.
- MATOUŠEK, Oldřich. *Slovník sociální práce*. Vyd. 2., přeprac. Praha: Portál, 2008, 271 s. ISBN 978-80-7367-368-0.

MIOVSKÝ, Michal, Lenka SKÁCELOVÁ, Jana ZAPLETALOVÁ, et al. *Prevence rizikového chování ve školství*. Druhé, přepracované a doplněné vydání. Praha: Klinika adiktologie 1. LF UK v Praze a VFN v Praze, 2015. ISBN 978-80-7422-391-4.

Národní strategie prevence a snižování škod spojených se závislostním chováním 2019-2027. Praha: Úřad vlády České republiky, 2019. Koordinace. ISBN 978-80-7440-231-9.

NEŠPOR, Karel, Ladislav CSÉMY a Hana PERNICOVÁ. *Zásady efektivní primární prevence: dílčí úkol grantového projektu MŠMT ČR RS 97 096 "Výchova ke zdraví na základních školách s důrazem : na prevenci problémů působených návykovými látkami"*. Praha: Sportpropag, 1999.

PÖRTNER, Marlis. *Na osobu zaměřený přístup v práci s lidmi s mentálním postižením a s klienty vyžadujícími trvalou péči*. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-582-0.

TOMEŠ, Igor. *Sociální politika: teorie a mezinárodní zkušenost: výběr z přednášek přednesených na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy*. Praha: Sociopress, 1996. Sešity pro sociální politiku. ISBN 80-902260-0-0.

Internetové zdroje:

ČR, Úzis. Jak Předcházet Užívání Drog? *NZIP.cz* [online] [cit. 06.03.2023]. Dostupné z: <https://www.nzip.cz/clanek/249-jak-predchazet-uzivani-drog>

Dotace *Moravskoslezský kraj* [online] [cit. 21.04.2023]. Dostupné z: <https://www.msk.cz/temata/dotace/index.html>

Gymnázium a střední odborná škola Rýmařov *Úřední deska* [online] [cit. 19.03.2023]. Dostupné z: <https://www.gymsosrym.cz/uredni-deska>

IPREV - Interaktivní platforma podpory duševního zdraví a prevence rizikového chování, MŠMT ČR. MŠMT ČR *MŠMT ČR* [online] 2013 [cit. 23.03.2023]. Dostupné z: <https://www.msmt.cz/vzdelavani/socialni-programy/iprev-interaktivni-platforma-podpory-dusevniho-zdravi-a?highlightWords=preventivn%C3%AD%2Bprogramy>

Katalog preventivních programů *Interaktivní platforma podpory duševního zdraví a prevence rizikového chování* [online] [cit. 23.03.2023]. Dostupné z: <https://www.iprev.cz/preventivni-programy/>

Kvalifikace, příprava a kompetence učitelů *Interaktivní platforma podpory duševního zdraví a prevence rizikového chování* [online] [cit. 23.03.2023]. Dostupné z: <https://www.iprev.cz/>

O škole [online] [cit. 19.03.2023]. Dostupné z: <https://www.gymsosrym.cz/files/documents/182/Vron-zprva-2019.pdf>

PLESKÁ, Leona. Obyvatelstvo Rýmařova *Rýmařov* [online] [cit. 21.04.2023]. Dostupné z: <https://www.rymarov.cz/obyvatelstvo>

Poslání a cíle *NZDM Hope House* [online] [cit. 22.03.2023]. Dostupné z: <https://nzdm-hopehouse.webnode.cz/poslani-a-cile/>

Sociální rehabilitace (§ 70) a sociálně terapeutické dílny (§ 67) *MPSV Portál* [online] [cit. 14.3.2023]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/socialni-rehabilitace-70-a-socialne-terapeuticke-dilny-67->

Společnost sociálních pracovníků ČR *SSP ČR* [online] [cit. 11.04.2023]. Dostupné z: <https://www.socialnipracovnici.cz/file-share>

Strengthening Families Program, 2022 [online] [cit. 22.03.2023]. Dostupné z: <https://strengtheningfamiliesprogram.org/>

Transformace primární prevence – vzdělávání pedagogů Jako Jedna z cest primární prevence *Adiktologie v preventivní a léčebné praxi* [online] [cit. 06.03.2023]. Dostupné z: <https://www.aplp.cz/transformace-primarni-prevence-vzdelavani-pedagogu-jako-jedna-z-cest-primarni-prevence/>

VOJTĚCH KOCIÁN. Nezisková organizace *Renarkon o.p.s.* [online] [cit. 06.03.2023]. Dostupné z: <https://www.renarkon.cz/centrum-primarni-prevence>

Výroční zpráva - gymsosrym.cz [online] [cit. 21.04.2023]. Dostupné z: <https://www.gymsosrym.cz/files/documents/182/Vyrocnizprava-o-cinnosti-2021-2022-prilohy.pdf>

Výroční ZPRÁVA O činnosti školy - zsrymarov.cz [online] 2019 [cit. 19.03.2023]. Dostupné z: <https://www.zsrymarov.cz/data/vyrocnizprava/vyrocnizprava2018-2019.pdf>

Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách *Zákony pro lidi* [online] [cit. 19.03.2023]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2006-108>

Zákon č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi *Zákony pro lidi* [online] [cit. 19.03.2023]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2006-111>

Zákon č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti *Zákony pro lidi* [online] [cit. 16.3.2023]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2004-435>

Seznam obrázků

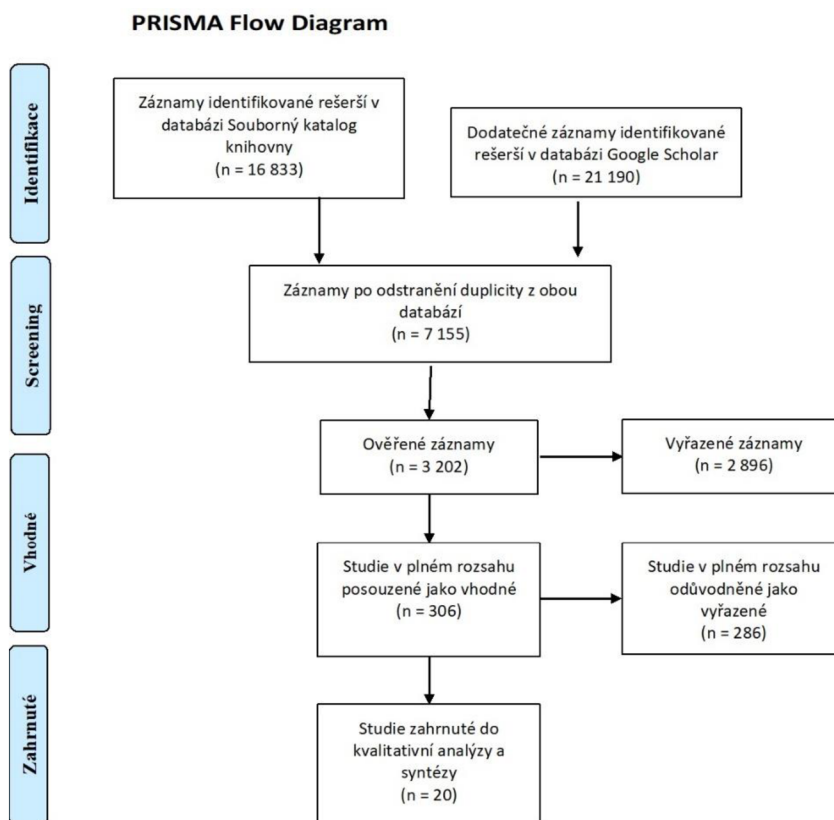
Obrázek 1.: Tabulka s výskytem rizikového chování na ZŠ Rýmařov	34
Obrázek 2: Počet obyvatel Rýmařova	40
Obrázek 3: Počet žáků 9. ročníků ZŠ	40
Obrázek 4: Počet žáků Gymnázia Rýmařov	41
Obrázek 5: Počet žáků Střední odborné školy Rýmařov	41
Obrázek 6: Harmonogram aktivit projektu	55

Seznam tabulek

Tabulka 1: Klíčové aktivity, indikátory, splnění, harmonogram a počet	45
Tabulka 2: Rizika, pravděpodobnost a návrhy preventivních opatření	50
Tabulka 3: Rozpočet	58
Tabulka 4: Logframe projektu	61

Přílohy

Příloha: Flow diagram

Anotace

Tato bakalářská práce je psaná na téma Prevence závislosti na návykových látkách, kdy cílem je vytvoření projektu, díky kterému vznikne služba pro mladistvé 15-26 let v Rýmařově. V okolí totiž není žádná, která by se o skupinu závislých či potenciálně závislých starala a je zřejmé, že problematika je aktuální a rozmanitá. Dalo by se říci, že v dnešní době není složité dopravit se někam autem či jiným typem dopravy, ale bohužel v Rýmařově jsou tak špatná dopravní spojení, která nejsou v takové situaci vyhovující. Služba vytvořená projektem tuto skupinu podchytí a bude společně s nimi nacházet řešení problému. Zároveň její snahou bude nacházet preventivní opatření primární prevence pro úplné eliminování či zminimalizování problematiky v okolí. Snahou bude navázat spolupráci s jinými institucemi, které mladiství navštěvují a začít podchycovat problémy tam. Mimo jiné realizace projektu nabídne některým obyvatelům nové pracovní příležitosti, neboť v rámci chystaných akcí pro veřejnost může být tato tematika a činnost lákavá, že někteří obyvatelé se o ní budou chtít více zajímat. V případě většího počtu klientů, bude třeba rozšířit pracovní tým a proč nezvolit přímo obyvatele města Rýmařova.

Klíčová slova: mladiství, projekt, služba, prevence, obyvatelé, mladiství, aktivity

Annotation

This bachelor thesis is written on the topic of Prevention of addiction to addictive substances, where the aim is to create a project that will create a service for adolescents 15-26 years old in Rýmařov. There is no one in the area that takes care of the group of addicts or potential addicts and it is obvious that the issue is topical and diverse. It could be said that nowadays it is not difficult to get somewhere by car or other type of transport, but unfortunately in Rýmařov there are such poor transport connections that are not suitable in such a situation. The service created by the project will support this group and find a solution to the problem together with them. At the same time, it will try to find primary prevention measures to eliminate or minimize the problem in the neighbourhood. The effort will be to establish cooperation with other institutions that the adolescents attend and to start catching the problems there. Among other things, the implementation of the project will offer new job opportunities for some residents, as the upcoming public events may make this topic and activity more appealing to some residents. In the case of a larger number of clients, it will be necessary to expand the work team and why not choose directly the residents of Rýmařov.

Keywords: activities, project, service, prevention, residents, teenagers